

Koulu-uupumuksen, masennusoireilun sekä ongelmakäyttämisen
yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin
toisen asteen opinnoissa

Leena Tahkola
Pro Gradu-tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kesäkuu 2018

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Psykologian laitos

TAHKOLA, LEENA: Koulu-uupumuksen, masennusoireilun sekä ongelmakäyttäytymisen yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin toisen asteen opinnoissa

Pro gradu -tutkielma, 34 s.

Ohjaaja: Vasalampi Kati, Parviainen Milja

Kesäkuu 2018

Tutkimuksessa tarkasteltiin toisen asteen opiskelijoiden koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten määrää sekä yhteyttä erilaisiin hyvinvoinnin pulmiin. Hyvinvoinnin pulmina tutkimuksessa tarkasteltiin koulu-uupumusta, masennusoireilua sekä ongelmakäyttäytymistä. Koulu-uupumuksen osalta tutkimuksessa tarkasteltiin kouluun liittyvää uupumusasteista väsymystä sekä koulutyöhön liittyvää kyynisyyttä. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi sukupuolen sekä koulutusmuodon (lukio / ammattiopisto) yhteyttä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Lisäksi tutkittiin, onko hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin erilainen tytöillä ja pojilla sekä lukiolaisilla ja ammattiin opiskelevilla nuorilla. Tutkimuskysymyksiin vastattiin määrällisin menetelmin (varianssianalyysi, GLM). Tutkimuksen osallistajat ($n = 2859$) opiskelivat joko lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa ensimmäistä vuottaan ja tutkimusaineisto on kerätty neljältä eri paikkakunnalta. Tutkimus on osa laajempaa Koulupolku: Alkuportailta jatko-opintoihin -hanketta.

Tulosten mukaan suurimmalla osalla nuorista ei ole koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Toisaalta, noin 10 prosentilla nuorista keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia oli usein tai erittäin usein. Ammattiin opiskelevista tytöistä 12,3 % kuului riskiryhmään koulun keskeyttämisen suhteen, eli heillä oli usein tai erittäin usein koulu- tai opintolinjan vaihtamiseen tai keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Vastaavaan ryhmään lukiolaistytöistä kuului 8,2 %. Sekä ammattiin opiskelevista että lukiolaispojista vastaavaan ryhmään kuului 7,5 % opiskelijoista. Tytöillä koulutusmuoto vaikutti tilastollisesti merkitsevästi keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin niin, että ammattiin opiskelevilla tytöillä oli lukiolaistytöjä enemmän keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin näyttäytyi erilaisena riippuen sukupuolesta ja koulutusmuodosta. Tyttöjen osalta koulutusmuodolla ja kyynisyydellä oli kaksisuuntainen yhdysvaikutus keskeyttämisajatuksiin. Vaikka kyynisyys oli kaikkien sekä lukiossa että ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien keskuudessa yhteydessä keskeyttämisajatuksiin, ammattiin opiskelevilla tytöillä tämä yhteys oli voimakkaampi kuin muilla opiskelijoilla. Kyynisyyden lisäksi myös masennusoireilu ja ongelmakäyttäytyminen olivat yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Nämä yhteydet eivät riippuneet sukupuolesta tai koulutusmuodosta. Tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että kyyninen suhtautuminen koulutyöhön, masennusoireilu sekä ongelmakäyttäytyminen lisäävät koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia toisen asteen opinnoissa.

Tutkimus vahvisti osaltaan aiempaa tutkimusta erilaisten hyvinvoinnin pulmien, etenkin koulu-uupumukseen liittyvän kyynisyyden, yhteydestä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset lisäävät koulun keskeyttämisen riskiä, joten niiden taustalla oleviin tekijöihin on syytä puuttua koulupudokkuuden ennaltaehkäisemiseksi. Tutkimus myös osoitti, että erityisesti ammattiin opiskelevien tyttöjen koulu-uupumuksen tunnistaminen ja varhainen tukeminen voisi ennaltaehkäistä koulupudokkuutta. Samoin masennusoireiluun sekä ongelmakäyttäytymiseen tulisi puuttua ja saada apua jo varhaisessa vaiheessa nuorten koulutuksessa pysymisen ja heidän hyvinvointinsa tukemiseksi.

Avainsanat: koulupudokkuus, toisen asteen opinnot, koulu-uupumus, masennusoireilu, ongelmakäyttäytyminen

SISÄLTÖ

JOHDANTO	1
Koulupudokkuus	1
Nuorten hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämiseen	3
Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	9
TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	10
Aineiston kuvaus.....	10
Tutkimuksessa käytetyt mittarit ja muuttujat.....	11
Aineiston analysointi.....	12
TULOKSET.....	13
Kuvailevat tiedot	13
Koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten esiintyvyys	14
Koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten yhteys sukupuoleen ja koulutusmuotoon	17
Hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin lukiolaisilla ja ammattiin opiskelevilla tytöillä ja pojilla.....	18
POHDINTA	20
Koulupudokkuusriski toisen asteen opinnoissa	20
Koulupudokkuusriskin yhteys sukupuoleen ja koulutusmuotoon	21
Hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin.....	22
Tutkimuksen vahvuudet, rajoitukset sekä jatkotutkimuksen aiheet.....	25
LÄHTEET	27

JOHDANTO

Nuoruuden tärkeimpiin kehitystehtäviin kuuluu opiskelu ja mahdollinen ammattiin valmistuminen sekä työelämään siirtyminen (Schoon & Silbereisen, 2009). Osalla nuorista tätä kehitystehtävän onnistunutta toteutumista häiritsee koulun keskeyttäminen ennen aikojaan eli koulupudokkuus, mikä on jo pitkään nähty vakavana ongelmana (Rumberger, 1987). Koulun keskeyttämisellä on usein haitallisia seurauksia niin nuorelle itselleen pitkälle aikuisuuteen (mm. Belfield & Levin 2007; Dryfoos, 1990; Rumberger, 1987) kuin myös laajemmin koko yhteiskunnalle, esimerkiksi kasvavina sosiaalimenoina ja pienentyneinä verotuloina (mm. Rouse, 2007; Rumberger, 1987). Koulun keskeyttäminen ja koulutuksen puute lisäävät myös todennäköisyyttä syrjäytyä yhteiskunnasta (Myrskylä, 2012). Nuoren psykologisen hyvinvoinnin ongelmat kuten koulu-uupumus tai masennus ovat todennäköisesti merkittäviä koulun keskeyttämisen riskiä lisääviä tekijöitä (mm. Bask & Salmela-Aro, 2013; Quiroga, Janosz, Bisset & Morin, 2013; Salmela-Aro, 2016). Tarvitaan kuitenkin tarkempaa tutkimusta erilaisten hyvinvoinnin ongelmien yhteydestä keskeyttämisriskiin ja sen vuoksi tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan erilaisten hyvinvoinnin pulmien yhteyttä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa. Tutkielma on osa laajempaa Koulupolku: Alkuportailta jatko-opintoihin –tutkimusta.

Koulupudokkuus

Tällä hetkellä koulupudokkuudelle ei ole yksiselitteistä määritelmää, ja siksi sen yleisyyttä on vaikea arvioida. Usein koulupudokkuudella kuitenkin tarkoitetaan sitä, että opiskelija keskeyttää koulunkäyntinsä ennen valmistumistaan (Boylan & Renzulli, 2017). Suomessa koulun keskeyttämistä tapahtuu kaikissa koulutusasteissa, ja toisaalta osa nuorista ei jatka peruskoulun jälkeen opiskeluaan ollenkaan (mm. Myrskylä, 2011; SVT, 2015; SVT, 2016). Esimerkiksi vuosina 2000–2016 keskimäärin 8 % peruskoulun päättäneistä nuorista ei jatkanut mihinkään tutkintoon johtavaan koulutukseen (SVT, 2016). Sekä toisen että kolmannen asteen opinnoissa keskeyttäminen tapahtuu yleensä jo opintojen alkuvaiheessa (Myrskylä, 2011). Useissa tutkimuksissa on todettu, että miehet ja maahanmuuttajat ovat yliedustettuina koulupudokkuustilastoissa (mm. Myllyniemi, 2008; Myrskylä, 2011; Myrskylä, 2012; Rinne & Järvinen, 2011; Rumberger, 1987). Tutkimusnäyttö on kuitenkin osittain ristiriitaista, sillä Karppisen (2007) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin toisen asteen opintojen

alkuvaiheessa keskeyttäneitä, tytöt keskeyttivät opintojen alussa poikia useammin (Karppinen, 2007). Koulun keskeyttäminen on yleisintä toisen asteen ammattiin opiskelevien keskuudessa (Myllyniemi, 2008; Rinne & Järvinen, 2011). Tilastokeskuksen mukaan Suomessa vuonna 2014/2015 lukion keskeytti 3,1 % sen aloittaneista ja ammatilliset opinnot keskeytti 7,6 % sen aloittaneista nuorista (SVT, 2015). Vaikka toisella asteella keskeyttäneiden määrä on melko suuri, täytyy muistaa, että tässä vaiheessa keskeyttäneistä osa jatkaa myöhemmin opintojaan saaden suoritetuksi jonkun tutkinnon ja näiden nuorten todennäköisyys menestyä työelämässä on keskimäärin yhtä suuri kuin ei-keskeyttäneiden toveriensa (Boylan & Renzulli, 2017; Järvinen & Vanttaja 2013; Vanttaja & Järvinen, 2006). Kuitenkin, mitä kauemmin koulutuksen ulkopuolella oleminen jatkuu, sitä suurempi riski on, ettei nuori suorita mitään peruskoulun jälkeistä tutkintoa (Myrskylä, 2012).

Koulutuksen puutteella on usein kauaskantoisia ja laaja-alaisia seurauksia yksilön hyvinvointiin – elinajanodotteeseen, terveyteen, työssäkäyntiin ja tuloihin (Belfield & Levin, 2007; Gasior, 2013; Myllyniemi, 2008; Myrskylä, 2011). Koulutuksen puute voi näkyä aikuisuudessa muun muassa mielenterveysongelmina, erilaisena päihteiden käyttönä sekä suurempana rikollisuutena (Daniel, ym., 2006; Maynard, Salas-Wright & Vaughn, 2015). Maynard (2015) kumppaneineen vertasi yhdysvaltalaisia lukion keskeyttäneitä sekä sieltä valmistuneita 18–25-vuotiaita nuoria. He havaitsivat tutkimuksessaan (N= 19 312), että koulun keskeyttäneet polttivat tupakkaa päivittäin tilastollisesti merkittävästi enemmän kuin koulusta valmistuneet. Lisäksi keskeyttäneet joivat alkoholia huomattavasti enemmän ja heillä oli enemmän nikotiini- sekä marihuanariippuvuutta. Tutkimuksessa selvitettiin myös nuorten mielenterveyttä sekä rikollisuutta ja havaittiin, että koulun keskeyttäminen oli yhteydessä itsemurhayrityksiin, varkauksiin, väkivaltaan sekä huumausainerikoksiin. Myös Danielin (2006) kumppaneineen tekemässä tutkimuksessa löytyi vahva yhteys itsetuhoisuuden sekä koulun keskeyttämisen välillä. Itsetuhoisuus oli vahvasti yhteydessä kohonneeseen riskiin keskeyttää koulu ja toisaalta koulun keskeyttäminen oli yhteydessä kasvaneeseen itsemurhariskiin.

Koulutuksella on selkeä yhteys myös työllistymiseen. Koulunsa keskeyttäneet joutuvat useammin kohtaamaan työttömyyttä (Belfield & Levin, 2007; Myrskylä, 2011) samoin kuin matalapalkkaisuutta (Rouse, 2007). Suomalaisessa kontekstissa on havaittu pelkän peruskoulun varassa olevien työttömyysriskin olevan noin kaksi kertaa niin iso kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneilla (Myrskylä, 2011). Myös Myllyniemi (2008) pitää vähintään toisen asteen koulutusta työllistymisen kannalta ratkaisevana. Koulutuksen keskeyttämisellä on todettu yhteys työttömyyden lisäksi myös laajempaan syrjäytymiseen. Vain peruskoulun varassa olevat nuoret ovat noin kolminkertaisessa riskissä jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle eli syrjäytyä yhteiskunnasta jos heitä vertaa toisen asteen tutkinnon suorittaneisiin (Myrskylä, 2011).

Koulupudokkuuden taustalla olevat syyt ovat yksilöllisiä ja ne voivat vaihdella paljon (Rumberger, 1987; Rumberger, 2011). Koulupudokkuus nähdään hyvin monitekijäisenä prosessina, joka voi alkaa jo varhain (Jimerson, Egeland, Sroufe & Carlson, 2000). Rumberger (1987) luokitteli katsausartikkelissaan koulun keskeyttämisen syyt demografisiin, perheeseen, tovereihin tai kouluun liittyviin, taloudellisiin sekä henkilökohtaisiin syihin. Myös erilaisilla hyvinvointitekijöillä on todettu olevan yhteyttä koulun keskeyttämiseen. Näitä voivat olla esimerkiksi erilaiset psykologiset tai käyttäytymiseen liittyvät tekijät (Fletcher, 2010; Jimerson ym., 2000). Kouluun yhteydessä olevina tekijöinä voi olla muun muassa heikko koulusuoriutuminen (Rumberger, 2011), kouluun liittyvä väsymys tai kyynisyys (mm. Bask & Salmela-Aro, 2013), sekä heikko tai epätyypillinen kouluun sitoutuminen (Fall & Roberts, 2012; Janosz, Archmbault, Morizot & Pagani, 2008).

Koska erilaiset hyvinvoinnin ongelmat näyttävät olevan yhteydessä kohonneeseen riskiin keskeyttää koulu (mm. Bask & Salmela-Aro, 2013; Jimerson ym., 2000), tarkastellaan tässä tutkimuksessa hyvinvoinnin pulmien yhteyttä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Hyvinvoinnin pulmina tarkastellaan kouluun liittyvää uupumusasteista väsymystä, kouluun liittyvää kyynisyyttä, masennusoireilua sekä ongelmakäyttäytymistä. Aiemmista tutkimuksista tiedetään, että koulun keskeyttämiseen tai jatkamiseen liittyvät aiheet ennustavat vahvasti todellista käyttäytymistä eli esimerkiksi mahdollista koulun keskeyttämistä (mm. Davis, Ajzen, Saunder & Williams, 2002; Eicher, Staerke & Clemence, 2014; Sandier, 2000). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nuorten koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia, joita voidaan pitää tällaisina aikomuksina.

Nuorten hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämiseen

Tutkimuksessa tarkastellut hyvinvoinnin pulmat liittyvät läheisesti toisiinsa ja aiemman teorian valossa, niillä voi olla yhteyksiä myös koulupudokkuuteen. Tarkastelemme seuraavaksi kutakin hyvinvoinnin pulmaa ja sen mahdollista yhteyttä koulun keskeyttämisriskiin erikseen.

Koulu-uupumuksen yhteys koulun keskeyttämisen riskiin

Koulu-uupumusta on tutkittu viime vuosina vilkkaasti Suomessa (ks. Walburg, 2014). Koulu-uupumukseen liittyvä teoria nojaa työuupumustutkimukseen, jossa työuupumuksella tarkoitetaan pitkittynyttä vastetta liialliseen jatkuvaan emotionaaliseen ja ihmissuhdekuormitukseen työpaikalla (Maslach, Schaufeli & Leiter, 2001), vaikkakin käsite on sittemmin laajennettu käsittämään myös

muunlaista kuin ihmissuhdetyötä (Schaufeli, Martínez, Pinto, Salanova & Bakker, 2002). Koulua vaatimuksineen voidaan pitää lasten ja nuorten työpaikkana (Salmela-Aro, Kiuru, Pietikäinen & Jokela, 2008), ja uupumus-käsite onkin koettu käyttökelpoiseksi myös koulukontekstissa (Salmela-Aro, Kiuru, Leskinen & Nurmi, 2009). Työuupumuksen kaltaista väsymistä esiintyy jo alakoululaisilla (mm. Salmela-Aro, Muotka, Alho, Hakkarainen & Lonka, 2016). Koulu-uupumus on sidoksissa kouluympäristöön, ja näin se on erotettavissa muista heikkoa hyvinvointia kuvaavista käsitteistä kuten masennuksesta tai stressistä (Bakker, ym. 2000). Useissa tutkimuksissa koulu-uupumuksen, stressin ja masennuksen välillä on kuitenkin havaittu positiivinen korrelaatio (Salmela-Aro ym., 2016; Salmela-Aro, Savolainen & Holopainen, 2009).

Samoin kuin työuupumuksen, myös koulu-uupumuksen ajatellaan tarkoittavan pitkittynyttä stressioireyhtymää (Kiuru, Aunola, Nurmi, Leskinen, & Salmela-Aro, 2008) ja koostuvan kolmesta osa-alueesta: kouluun liittyvästä uupumusasteisesta väsymyksestä, kyynisyydestä koulua kohtaan sekä riittämättömyyden tunteista (Maslach ym., 2001; Salmela-Aro & Näätänen, 2005; Salmela-Aro, Kiuru, ym., 2009). Nämä tekijät ovat osittain päällekkäisiä ja liittyvät toisiinsa, sillä esimerkiksi uupumusasteisen väsymyksen ja kyynisyyden on osoitettu ennustavan myöhempiä riittämättömyyden tunteita koulua kohtaan (Parker & Salmela-Aro, 2011). Kuitenkin ne mittaavat hieman eri asioita ja kuvaavat näin ollen hyvin koulu-uupumuksen eri muotoja (Salmela-Aro, Kiuru, ym., 2009). Salmela-Aron ja Näätäsen (2005) mukaan uupumusasteisen väsymys syntyy, kun opiskelija on pitkään yrittänyt vastata koulutyön vaatimuksiin ilman riittäviä edellytyksiä. Tällainen väsymys ei mene ohi nukkumalla. Kyynisyys tarkoittaa koulutyön merkityksen ja mielekkyyden katoamista, johon voi vaikuttaa esimerkiksi koulutyön liian suuret vaatimukset. Koulu-uupumuksen kolmas osa-alue eli riittämättömyys kuvaa opiskelijan kokemia kyvyttömyyden ja riittämättömyyden tunteita koulutyötä kohtaan. Tähän liittyy usein kouluun liittyvän itsetunnon lasku (Salmela-Aro & Näätänen, 2005).

Koulu-uupumuksen perimmäinen syy on ristiriita opiskelijan omien voimavarojen ja hänen itsensä tai ympäristön asettamien vaatimusten välillä (Kiuru ym., 2008). Koulu-uupumus voi olla yhteydessä opiskelijan omiin ominaisuuksiin esimerkiksi maahanmuuttajastatukseen, heikkoon kouluun sitoutumiseen tai koulussa suoriutumiseen (Janosz ym., 2008; Bask & Salmela-Aro, 2013; Salmela-Aro, 2016; Salmela-Aro, Kiuru ym., 2009; Schaufeli ym., 2002; Tuominen–Soini ja Salmela-Aro, 2014). Toisaalta myös esimerkiksi koulun heikon ilmapiirin ja opettajien vähäisen tuen on havaittu lisäävän opiskelijoiden koulu-uupumusta (Murberg & Bru, 2004; Salmela-Aro, 2016). Samoin perheeltä tai tovereilta saatu tuki tai vastavuoroisesti heidän suunnaltaan tulevat kuormitus-tekijät voivat vaikuttaa nuoren koulu-uupumukseen (Kiuru ym., 2008; Murberg & Bru, 2004; Salmela-Aro, Tynkkynen & Vuori, 2011).

Useissa tutkimuksissa on havaittu, että etenkin lukiossa opiskelijoiden riski kokea koulu-uupumusta näyttäisi lisääntyvän kouluvuosien myötä, riippumatta siitä arvioidaanko kokonaiskoulu-uupumusta vai sen eri osa-alueita (Bask & Salmela-Aro, 2013; Salmela-Aro, 2016; Salmela-Aro & Tynkkynen, 2012). Ammatillisissa opinnoissa ei ole havaittu vastaavaa koulu-uupumuksen lisääntymistä (Salmela-Aro, Kiuru & Nurmi, 2008; Salmela-Aro & Tynkkynen, 2012). Esimerkiksi Salmela-Aro ja Tynkkynen (2012) osoittivat, että kokonaiskoulu-uupumus oli voimakkainta lukio-laistytöillä ja heillä kokonaiskoulu-uupumus sekä riittämättömyyden tunteet koulua kohtaan lisääntyivät lukiovuosien myötä. Myös lukiolaispojilla kokonaiskoulu-uupumus sekä sen kaikki osa-alueet, uupumusasteinen väsymys, kyynisyys ja riittämättömyys, kasvoivat verrattuna peruskouluun. Vastaavaa koulu-uupumuksen lisääntymistä ei havaittu ammatillisissa opinnoissa opiskelevien keskuudessa ja ammattiin opiskelevilla tytöillä kyynisyys koulua kohtaan jopa laski siirryttäessä peruskoulusta toiselle asteelle (Salmela-Aro & Tynkkynen, 2012).

Koulu-uupumuksella tai kouluun liittyvällä stressillä voi pitkittyessään olla vakavia seurauksia nuoren psyykkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille sekä tulevaisuuden koulutuspolulle (mm. Murborg & Bru 2006; Salmela-Aro, 2016; Salmela-Aro, Savolainen ym., 2009). Koulu-uupumuksen on todettu olevan yhteydessä nuoren alhaisempiin koulutustavoitteisiin (Vasalampi, Salmela-Aro & Nurmi, 2009), koulun keskeyttämiseen (Bask & Salmela-Aro, 2013; Salmela-Aro, 2016) sekä internet-riippuvuuteen (Salmela-Aro, 2016). Baskin ja Salmela-Aron (2013) pitkittäistutkimuksessa koulun keskeyttäneet ja sieltä valmistuneet erosivat toisistaan koulu-uupumuksen suhteen. Heidän tutkimuksessaan etenkin kyynisyys näytti selittävän merkitsevästi koulun keskeyttämistä. Baskin ja Salmela-Aron (2013) tutkimuksen valossa näyttäisi siltä, että koulu-uupumuksen eri osa-alueilla on myös erilainen vaikutus koulun keskeyttämisen riskiin. Heidän tutkimuksensa mukaan uupumusasteinen väsymys ei nosta koulun keskeyttämisen riskiä samoissa määrin kuin kyynisyys.

Masennusoireilun yhteys koulun keskeyttämisen riskiin

Masennus on maailmanlaajuisesti yleistä nuoruudessa, sillä siitä kärsii vuositasolla noin neljä prosenttiyksikköä nuorista (Thapar, Thapar, Collishaw & Pine, 2012). Useiden tutkimusten mukaan se on yleisempää tytöillä kuin pojilla (mm. Hankin ym., 1998; Hyde, Mezulis & Abramson, 2008; Parker & Brotchie, 2010; Thapar ym., 2012.). Masennuksen ydinoireina pidetään masentunutta mielialaa, mielihyvän menetystä sekä väsymystä (Isometsä, 2013). Lisäksi tavallisia oireita ovat esimerkiksi itseluottamuksen tai -arvostuksen lasku sekä unihäiriöt (Isometsä, 2013). Masennus heikentää merkittävästi yksilön elämänlaatua ja hyvinvointia (mm. Jaycox ym., 2009; Moksnes, Løhre,

Lillefjell, Byrne & Haugan, 2016; 2016; Park, Lee & Jeon, 2017; Proctor, Linley & Maltby, 2009). Masennuksen on todettu olevan yhteydessä yksilön sekä sen hetken että tulevaisuuden sairastavuuteen sekä lisäävän itsemurhariskiä (mm. Thapar ym., 2012).

Masennukseen vaikuttavat monet tekijät. Masennuksen riskitekijöinä pidetään perheen masennushistoriaa, perittyä haavoittuvuutta, altistavia persoonallisuudenpiirteitä, kehityksellisiä tekijöitä sekä altistumista psykososiaaliselle stressille, jotka kaikki ovat vuorovaikutuksessa keskenään lisäten masennusriskiä (Isometsä, 2013; Thapar ym., 2012). Shorttin ja Spencen (2006) katsausartikkelin mukaan masennuksen riskitekijöitä nuoruudessa ovat yksilölliset (perinnölliset, biologiset, kognitiiviset, affektiiviset sekä käyttäytymiseen liittyvät tekijät,) sekä laajempaan kontekstiin (perhe, koulu, yhteisö) liittyvät tekijät. Nämä tekijät ovat vastavuoroisessa ja moniulotteisessa yhteydessä toisiinsa (Shortt & Spence, 2006). Monitasoisia perhesuhteisiin liittyviä riskitekijöitä on avattu tarkemmin Restifon ja Bögelin (2009) katsausartikkelissa. Laajempaan sosiaaliseen yhteisöön voidaan katsoa kuuluviksi ystävyysuhteet, joilla myös on havaittu olevan yhteys nuorten masentumiseen. Toveritartuntavaikutuksen vuoksi masennusoireilu voi ikään kuin tarttua ystävältä toiselle (Prinstein, 2007; Stevens & Prinstein, 2005). Myös yksinäisyyden ja masennuksen on todettu olevan vastavuoroisessa yhteydessä keskenään (Lalayants & Prince, 2014).

Koulu on keskeinen nuoruuden kehitysympäristö (Eccles & Roeser, 2011), minkä vuoksi sillä ajatellaan olevan paljon merkitystä nuorten akateemiseen, sosiaaliseen sekä emotionaaliseen toimintaan – niin hyvässä kuin huonossakin (Herman, Reinke, Parkin, Traylor & Agarwal, 2009). Erilaisilla kouluun liittyvillä tekijöillä onkin havaittu olevan yhteys lasten ja nuorten masentuneisuuteen (Herman ym., 2009). Esimerkiksi heikko akateeminen kompetenssi voi olla riskitekijä myöhemmälle masentumiselle (Herman ym., 2009). Myös koulun ilmapiirillä ja oppilaiden kokemalla masennusoireilulla on todettu olevan yhteys: Loukas ja Robinson (2004) osoittivat, että jos koulun ilmapiiri koettiin hyväksi (esim. vähän oppilaiden välistä kilpailua) myös masennusoireilua oli vähemmän. Kiusaaminen on yksi koulun sosiaalisiin suhteisiin liittyvä ilmiö, ja sen on todettu olevan niin masennusoireille kuin koulun keskeyttämisllekin altistava tekijä (Fekkes, Pijpers & Verloove-Vanhorick, 2004; Klomek, Marrocco, Kleinman, Schonfeld & Gould, 2007; Kaur & Kaur, 2016). Lisäksi kouluun liittyvän stressin on todettu olevan positiivisessa yhteydessä masennusoireiluun (Moksnes ym., 2016).

Tässä tutkimuksessa masennusta ei tarkastella masennusdiagnoosin näkökulmasta, vaan tarkastellaan yleisemmin masennusoireilua. On huomattu, että jo masennusoireilulla voi olla vakavia seurauksia yksilön tulevaisuudelle ja toisaalta se on yhteydessä myöhempään masentumiseen (Fergusson, Horwood, Ridder & Beautrais, 2005; Fletcher, 2010). Esimerkiksi Fergusson ym. (2005) osoittivat, että masennusoireet 18-vuotiaana ennustivat myöhempää diagnosoitua masennusta sekä

itsetuhoista käytöstä samaan tapaan kuin niillä nuorilla, joilla on diagnosoitava masennus 18-vuotiaana. Samansuuntaisia tuloksia masennusoireilun ja myöhemmän masennukseen sairastumisen yhteydestä havaittiin myös Kleinin, Shankmanin, Lewinsohnin sekä Seeleyn (2009) tutkimuksessa.

Niin masennuksella kuin masennusoireilullakin on havaittu olevan seurauksia yksilöiden koulupolkuun (Fletcher, 2010; Jaycox ym., 2009; Quiroga ym., 2013). Masennusoireiden on muun muassa havaittu lisäävän etenkin poikien akateemisia ongelmia koulussa (Derdikman-Eiron ym., 2011), olevan yhteydessä kouluun sitoutumattomuuteen (Garvik, Idsoe & Bru, 2014) ja ennustavan myöhempää koulun keskeyttämistä (Fletcher, 2010; Quiroga ym., 2013). Quiroga ym. (2013) osoittivat pitkittäistutkimuksessaan, että opiskelijoiden itsensä arvioima masennusoireilu seitsemännellä luokalla lisäsi riskiä keskeyttää koulu myöhemmin nuoruudessa. Masennusoireilu on yhteydessä myös koulu-uupumukseen: mitä enemmän masennusoireilua, sitä enemmän nuoret raportoivat myös uupumusta, kyynisyyttä sekä riittämättömyyden tunteita (Salmela-Aro, Kiuru ym., 2009). Masennusoireilun murrosiässä on todettu ennustavan nuorten myöhempää koulu-uupumusta, mutta myös koulu-uupumus ja koulusuoriutumiseen liittyvä stressi saattavat pitkittyessään aiheuttaa masennusoireilua (Moksnes ym., 2016; Salmela-Aro, 2016; Salmela-Aro, Savolainen ym., 2009). Vaikuttaisi siltä, että koulu-uupumus ja masennusoireilu ovat vastavuoroisesti yhteydessä toisiinsa ja ne molemmat, joko erikseen tai yhdessä, ovat yhteydessä koulupudokkuuteen (Bask & Salmela-Aro, 2013; Salmela-Aro, 2016).

Ongelmakäyttäytymisen yhteys koulun keskeyttämisen riskiin

Nuorten ongelmakäyttäytyminen on lisääntynyt viime vuosikymmeninä (Lätsch, Raudelfer & Wulff, 2016). Ongelmakäyttäytyminen jaetaan perinteisesti sisäänpäin ja ulospäin kääntyneeseen ongelmakäyttäytymiseen (Barber, 1992). Barberin (1992) katsausartikkelissa ulospäin suuntautunut ongelmakäyttäytymistä kuvataan käyttäytymisenä, jossa negatiiviset tunteet suunnataan toisiin ja se ilmenee muun muassa heikkona itsesäätelynä, aggressiivisuutena sekä turhautumisena. Siihen voi liittyä esimerkiksi varastelua, valehtelua, vihaisuutta sekä tottelemattomuutta (Goodman, 1997). Sen sijaan esimerkiksi edellä mainittu masennusoireilu kuuluu sisäänpäin kääntyneeseen ongelmakäyttäytymiseen, jossa negatiiviset tunteet suunnataan itsen (Barber, 1992).

Ulospäin suuntautuvaa ongelmakäyttäytymistä voidaan jaotella vielä tarkemmin. DSM-IV:ssä ulospäin suuntautunut ongelmakäyttäytyminen jaetaan tarkkaavaisuus-hyperaktiivisuushäiriöihin, käytöshäiriöihin ja uhmakkuushäiriöön (American Psychiatric Association, 1994). Käytöshäiriöt ovat hyvin yleisiä lasten- ja nuorisopsykiatrian häiriöitä (Ebeling ym., 2004; Sourander & Aronen,

2013). Käytöshäiriötä lievempi uhmakkuushäiriö diagnosoidaan usein nuoremmilla ja se voi edeltää käytöshäiriötä (Sourander & Aronen, 2013). Tässä tutkimuksessa ulospäin suuntautuvaa ongelmakäyttäytymistä ei tarkastella häiriödiagnoosin näkökulmasta, vaan nuorten itsensä raportoimien käytösongelmien pohjalta. Ulospäin suuntautuva ongelmakäyttäytyminen ja käytöshäiriöt ovat useiden tutkimusten mukaan yleisempiä pojilla kuin tytöillä (Dryfoos, 1990; Maughan, Rowe, Messer, Goodman & Meltzer, 2004; Simons-Morton, Crump, Haynie & Saylor, 1999; Sourander & Aronen, 2013). On tavallista, että ulospäin suuntautuvan ongelmakäyttäytymisen yhteydessä esiintyy myös sisäänpäin suuntautunutta ongelmakäyttäytymistä, esimerkiksi masennusoireilua (Isometsä, 2013; Sourander & Aronen, 2013). Tässä tutkimuksessa käytetään termiä ongelmakäyttäytyminen tarkoittamaan nimenomaan ulospäin suuntautuvaa ongelmakäyttäytymistä pois lukien tarkkaavuuden ja ylivilkkauksen haasteet. Sisäänpäin suuntautuneeseen ongelmakäyttäytymiseen kuuluvaa masennusoireilua käsiteltiin edellä omana kokonaisuutenaan

Tiedetään, että ongelmakäyttäytymisellä voi olla negatiivisia seurauksia nuoren psyykkiseen sekä fyysiseen terveyteen, koulunkäyntiin ja sosiaalisiin suhteisiin (Dryfoos, 1990; Ebeling ym., 2004; Colman ym., 2009). Seuraukset voivat jatkua pitkälle aikuisuuteen saakka. Tämä havaittiin esimerkiksi Colmanin ym. (2009) tutkimuksessa, jossa havaittiin positiivinen yhteys nuoruudessa opettajien raportoiman häiriökäyttäytymisen ja aikuisiän mielenterveys- ja parisuhdeongelmien, alkoholin käytön, työttömyyden ja talousvaikeuksien välillä. Häiriökäyttäytyminen on liitetty muun muassa päihteiden väärinkäyttöön, heikkoon koulumenestykseen, heikkoon terveyteen sekä ammatilliseen asemaan (Dryfoos, 1990).

Ongelmakäyttäytymisen taustalla on monisyisiä kotiin, toveripiiriin ja kouluun liittyviä tekijöitä ja ongelmallisesta käyttäytymisestä kärsivät nuoret ovatkin hyvin heterogeeninen joukko (Chen, Drabick & Burgers, 2015; Sourander & Aronen, 2013). Lapsuudessa alkavaan käytöshäiriöön vaikuttaa enemmän kotiympäristö, kun taas nuoruudessa toveripiiri voi olla vahvemmin yhteydessä käytöshäiriöön (McCabe, Hough, Wood & Yeh, 2001). Ongelmakäyttäytymisen alkamisajankohta ennustaa myös usein sen pysyvyyttä ja seurauksia myöhempään elämäntilanteeseen (Sourander & Aronen, 2013). Kotiympäristössä vanhemman vähäisen lämpimyuden sekä ankaran kasvatustyylin on todettu lisäävän käytöshäiriöitä, joskin toisaalta lapsen häiriökäyttäytyminen voi myös lisätä ankaruutta kasvatuksessa (Hipwell ym., 2008). Myös toverisuhteilla on merkitystä ongelmakäyttäytymisen kehittämisessä (Chen, 2015; Dryfoos, 1990). Esimerkiksi tovereiden torjunta lapsuudessa ja nuoruudessa samoin kuin poikkeava tovereihin liittyminen voi johtaa ongelmalliseen käyttäytymiseen nuoruudessa (Chen ym., 2015). Poikkeavalla tovereihin liittymisellä viitataan sosiaaliseen vuorovaikutukseen, jossa toverit vahvistavat ja rohkaisevat toisiaan poikkeavaan, antisosiaaliseen käyttäytymiseen (Dishion, Sprackeln, Andrews & Patterson, 1996). Heikon koulumenestyksen sekä

alhaisten koulutustavoitteiden on niin ikään ajateltu ennakoivan ongelmakäyttäytymistä (Dryfoos, 1990).

Ongelmakäyttäytyminen saattaa vaikuttaa kielteisesti myös nuoren koulupolkuun. Se on yhdistetty muun muassa heikkoon kouluun sitoutumiseen (Lätsch ym., 2016; Simons-Morton, ym., 1999), alhaiseen koulusuoriutumiseen (esim. Sagatun, Heyerdahl, Wentzel-Larsen & Lien, 2014) sekä koulun keskeyttämiseen tai sen riskiin (Dryfoos, 1990; Janosz ym., 2008; Jimerson ym., 2000; Sagatun, ym., 2014). Esimerkiksi Sagatun ym. (2014) tarkastelivat pitkittäistutkimuksessaan sekä sisäänpäin että ulospäin suuntautuvan ongelmakäyttäytymisen yhteyttä lukiosta valmistumiseen. Heidän tutkimuksessaan nuoret, jotka eivät valmistuneet lukiosta viiden vuoden aikana, raportoivat muita enemmän ulospäin suuntautunutta ongelmakäyttäytymistä. Tulos oli samanlainen riippumatta sukupuolesta tai siitä, opiskelivatko nuoret ammatillisten- vai yleisopintojen linjalla. Robstin ja Weinbergin (2010) tutkimuksessa lapsuudessa ilmenevät ulospäin suuntautuneet käytösongelmat, olivat yhteydessä myöhempään heikkoon koulumenestykseen sekä koulun keskeyttämiseen, mutta yhteys oli nähtävissä vain pojilla. Sukupuolen merkitys ongelmakäyttäytymisen ja koulun keskeyttämisen yhteyteen on siis hieman epäselvä.

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Vähintään toisen asteen koulutusta pidetään tärkeänä syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä (Myrskylä, 2011). Tiedetään myös, että koulupudokkuus on suurinta nimenomaan ammatillisessa koulutuksessa olevien keskuudessa (Rinne & Järvinen, 2011). On siis tärkeää tutkia, mitkä hyvinvointitekijät nimenomaan tässä opintojen vaiheessa ovat yhteydessä koulun keskeyttämiseen. On myös tärkeää löytää ne opiskelijat, jotka ovat suurimmassa koulupudokkuusriskissä, jotta koulupudokkuutta kyettäisiin paremmin ehkäisemään. Aiemmasta tutkimuksesta tiedetään, että sukupuolella on jonkinlainen merkitys koulupudokkuuteen (mm. Rinne & Järvinen, 2011) ja toisaalta myös hyvinvoinnin ongelmat näyttävät ainakin osittain eri tavoin riippuen sekä koulutusmuodosta että sukupuolesta (Salmela-Aro & Tynkkynen, 2012; Simons-Morton ym., 1999; Thapar ym., 2012). Tässä tutkimuksessa tarkastellaankin erikseen sukupuolen sekä koulutusmuodon yhteyttä koulupudokkuusriskiin.

Tutkimuksen päätavoite on selvittää tarkemmin, miten nuorten hyvinvoinnin pulmat ovat yhteydessä nuorten koulun keskeyttämisriskiin toisen asteen ensimmäisenä vuonna. Hyvinvoinnin pulmina tutkimuksessa tarkastellaan kouluun liittyvää uupumusasteista väsymystä, koulutyöhön liittyvää kyynisyyttä, ongelmakäyttäytymistä sekä masennusoireilua. Tutkimuksessa tarkastellaan

myös, onko hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämisriskiin erilainen tytöillä ja pojilla tai lukiolaisilla ja ammattiin opiskelevilla nuorilla.

Tarkemmat tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten paljon nuorilla on koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia toisen asteen ensimmäisellä luokalla?
2. Ovatko koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset yhteydessä sukupuoleen tai koulutusmuotoon?
3. Ovatko nuorten kouluun liittyvä uupumusasteinen väsymys ja kyynisyys, masennusoireilu ja ongelmakäyttäytyminen yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin ja onko yhteys erilainen riippuen nuoren sukupuolesta tai koulutusmuodosta?

TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Aineiston kuvaus

Tämä pro gradu -tutkimus on osa laajempaa nuorten koulupudokkuuteen ja syrjäytymiseen pureutuvaa Koulupolku: Alkuportailta jatko-opintoihin -hanketta (Vasalampi, Aunola, & Nurmi, 2016-). Tutkimuksen aineisto on kerätty vuonna 2017, ja tutkimukseen osallistui nuoria neljältä eri paikkakunnalta (N = 3470). Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, jossa kartoitettiin laajasti osallistujien koulutukseen ja hyvinvointiin liittyviä asioita. Aineiston keruun aikaan nuoret opiskelivat ensimmäistä vuottaan toisen asteen opinnoissa. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin nuorten hyvinvoinnin pulmien yhteyttä koulun keskeyttämisen riskiin. Koska tutkimuksessa haluttiin vertailla nuorten koulutuksen keskeyttämisen riskiä sekä sukupuolen että koulutusmuodon mukaan, aineistoa jouduttiin rajaamaan. Tähän tutkimukseen otettiin mukaan vain lukiossa ($n = 1582$) tai ammatillisessa oppilaitoksessa ($n = 1277$) opiskelevat nuoret, sillä ne ovat kaksi selvästi yleisintä toisen asteen koulutusmuotoa Suomessa. Pois rajattiin esimerkiksi kaikki kaksoistutkintoa ($n = 167$) suorittavat nuoret ja nuoret, jotka opiskelivat joissain muissa oppilaitoksissa tai esimerkiksi 10-luokalla ($n = 25$). Lisäksi pois jätettiin vastaukset, joissa osallistuja ei antanut lupaa vastausten tutkimuskäytölle.

Lopullisessa aineistossa oli mukana 2859 nuorta, joista lukiolaistyttöjä oli 34%, lukiolaispoikia 21%, ammattiin opiskelevia tyttöjä 20% sekä ammattiin opiskelevia poikia 24%. Vastanneiden keski-ikä oli 16,8 vuotta.

Tutkimuksessa käytetyt mittarit ja muuttujat

Koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset

Tutkimuksessa koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia kysyttiin kahdella kysymyksellä: ”Onko mieleesi tullut vaihtaa koulutuspaikkaa tai opintolinjaa?” sekä ”Onko mieleesi tullut jättää nykyinen koulutuksesi tai opintolinjasi kesken?”. Kysymyksiin opiskelijat vastasivat viisiportaisella Likert-asteikolla 1 (ei ollenkaan); 5 (erittäin usein). Kysymyksistä muodostetun summamuuttujan reliabiliteetti oli hyvä (Cronbachin $\alpha = .78$).

Koulu-uupumus

Tutkimuksessa koulu-uupumusta mitattiin käyttämällä School Burnout -mittaria (Salmela-Aro & Näätänen, 2005; Salmela-Aro, Kiuru ym., 2009). Mitta-asteikko koostuu 10 kysymyksestä, jotka arvioivat uupumuksen kolmea eri osa-aluetta eli uupumusasteista väsymystä (esim. ”Tunnen hukuvani koulutyöhön.”), kyynisyyttä (esim. ”Tunnen itseni haluttomaksi opinnoissani ja ajattelen usein lopettaa opiskelun.”) ja riittämättömyyden tunnetta (esim. ”Minulla on usein riittämättömyyden tunteita opinnoissani.”). Tässä tutkimuksessa arvioitiin koulu-uupumuksen kahta osa-aluetta, uupumusasteista väsymystä sekä kyynisyyttä. Osa-alueita tarkasteltiin erikseen, koska koulu-uupumuksen eri osa-alueiden on todettu mittaavan hieman eri asioita (Salmela-Aro, Kiuru ym., 2009). Molempia mitattiin tässä tutkimuksessa kolmella väittämällä, joihin vastattiin viisiportaisella Likert-asteikolla 1 (täysin eri mieltä); 5 (täysin samaa mieltä). Uupumusasteista väsymystä mittaavan osion reliabiliteetti oli hyvä (Cronbachin $\alpha = .86$). Myös kyynisyyttä mittaavan osion reliabiliteetti oli hyvä (Cronbachin $\alpha = .83$).

Masennusoireilu

Tutkimuksessa nuorten masennusoireilua mitattiin suomalaisella DEPS -mittarilla (ks. esim. Salokangas, Stengård & Poutanen, 1994), jossa on 10 kysymystä. Mittarissa vastaajaa pyydetään arvioimaan omaa mielialaansa viimeksi kuluneen kuukauden aikana. Väittämät mittaavat masentuneisuutta ja sen eri oireita muun muassa väittämillä ”Kärsin unettomuudesta”, ”Tulevaisuus tuntui toivottomalta” ja ”Tunsin itseni arvottomaksi”. Väittämiin vastataan neljäportaisella Likert-asteikolla

1 (ei lainkaan); 4 (erittäin paljon). Tutkimuksessa mittarin kysymyksistä muodostettiin summamuuttuja, jonka reliabiliteetti oli erinomainen (Cronbachin $\alpha = .93$).

Ongelmakäyttäytyminen

Tutkimuksessa ongelmakäyttäytymistä mitattiin Vahvuudet ja vaikeudet -mittarilla (SDQ, Goodman, 1997; Goodman, 2001), joka on kehitetty mittamaan prososiaalista käytöstä sekä psykopatologiaa (Goodman, 2001; Svedin & Priebe, 2008). Mittari sisältää yhteensä 25 väittämää, jotka mitaavat yhteensä viittä eri ulottuvuutta; emotionaalisia ongelmia, ongelmakäyttäytymistä, hyperaktiivisuutta, toverisuhteita sekä prososiaalista käytöstä (mm. Goodman, 2001). Ongelmakäyttäytymistä mitataan viidellä väittämällä. Näitä ovat esimerkiksi ”Saatan vihastua kovasti ja menetän usein malttini.” sekä ”Tappelen tai väittelen usein. Saan muut tekemään mitä haluan.” Tässä tutkimuksessa SDQ-mittarin ongelmakäyttäytymistä mittaavan osion reliabiliteetti oli heikko (Cronbachin $\alpha = .53$). Lähempi tarkastelu osoitti, että yksi mittarin väittämistä (”Yleensä teen niin kuin minua käsketään.”) korreloi vain heikosti mittarin muiden väittämien kanssa, ja sen poistaminen nosti reliabiliteettia. Summamuuttuja muodostettiin ilman kyseistä väittämää ja näin ollen muuttujan reliabiliteetti nousi, Cronbachin alfan ollessa nyt $.64$, mikä Metsämuurosen (2005) mukaan on vielä hyväksyttävä.

Aineiston analysointi

Aineisto analysoitiin spss-20 -ohjelmalla. Muuttujien jakaumien ollessa vasemmalle vinoja, aineiston analyysit testattiin ensin myös parametrittömällä Kruskal-Wallis testillä, mutta sen antaessa saman suuntaiset tulokset kuin yksisuuntainen varianssianalyysikin, päädyttiin lopullisissa analyyseissä käyttämään parametrisiä menetelmiä.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin muuttujien kuvailevia tietoja, keskiarvoja ja keskihajontoja. Lisäksi kysymyksessä tarkasteltiin, miten koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten määrät jakautuvat ammattiin opiskelevilla ja lukiota käyvillä tytöillä ja pojilla.

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin, ovatko koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset yhteydessä sukupuoleen tai koulutusmuotoon. Tähän vastattiin varianssianalyysillä. Varianssianalyysillä on mahdollisuus tarkastella eroavatko ryhmät toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Koska tutkimuksessa tarkasteltiin sekä sukupuolen että koulutusmuodon vaikutuksia koulun keskeyttämisajatuksiin, kyseessä oli kaksisuuntainen varianssianalyysi. Tällaisella useampisuuntaisella varianssianalyysillä (Multiway ANOVA) voidaan tutkia, vaikuttavatko jotkin selittävät muuttujat

yksinään (päävaikutus) selitettävään muuttajaan sekä sitä, onko selittäville muuttujilla yhdysvaikutusta selitettävään muuttajaan (Metsämuuronen, 2005). Tämän tutkimuskysymyksen selitettävänä muuttujana oli koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset ja selittävinä muuttujina sukupuoli sekä koulutusmuoto. Tutkimuskysymykseen liittyvissä analyyseissä tarkasteltiin myös sukupuolen ja koulutusmuodon mahdollista yhdysvaikutusta koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin monimuuttujamenetelmien avulla nuorten hyvinvoinnin pulmien yhteyttä koulun keskeyttämisajatuksiin ja sitä, muuntaako sukupuoli tai koulutusmuoto tätä yhteyttä. Aluksi muuttujien välisiä korrelaatioita tarkasteltiin Pearsonin tulomomenttikorrelaation avulla. Lisäksi tutkimuskysymykseen vastaamisessa hyödynnettiin yleistettyä lineaarista mallitusta (General Linear Model, GLM), jolloin tutkimukseen vastattiin varianssianalyysillä, joka on osa regressioanalyysiä (Metsämuuronen, 2005). Tämän tyyppiseen tutkimuskysymykseen on SPSS-ohjelmistossa mahdollisuus vastata kahdella eri tavalla ja tässä tutkimuksessa tutkimuskysymykseen vastattiin GLM:n avulla. Tutkimuskysymyksessä selitettävänä muuttujana oli koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset. Selittävinä muuttujina olivat kouluun liittyvä uupumusasteinen väsymys, kyynisyys koulutyötä kohtaan, masennusoireilu sekä ongelmakäyttäytyminen. Nämä kaikki ovat jatkuvaluonteisia summamuuttujia. Taustamuuttujina tutkimuksessa oli kaksi dikotomista muuttujaa: sukupuoli (1=tyttö, 2=poika) sekä koulutusmuoto (1=lukio, 3=ammattikoulu). Nämä muuttujat olivat niin ikään selittävinä muuttujina analyyseissa. Kaikki jatkuvat muuttujat olivat standardoimattomia. Mallissa tarkasteltiin yhtä aikaa kunkin selittävän muuttujan päävaikutuksia selitettävään muuttajaan, eli koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Mallissa tutkittiin sekä sukupuolen ja selittävien hyvinvoinnin pulmien väliset kaksisuuntaiset yhdysvaikutukset että koulutusmuodon ja selittävien hyvinvoinnin pulmien kaksisuuntaiset yhdysvaikutukset koulun keskeyttämisajatuksiin. Mallissa katsottiin myös sukupuolen, koulutusmuodon ja kunkin selittävän hyvinvoinnin pulmiin liittyvän muuttujan kolmisuuntaiset yhdysvaikutukset koulun keskeyttämisajatuksiin.

TULOKSET

Kuvailevat tiedot

Tutkimuksessa käytettyjen muuttujien keskiarvot ja keskihajonnat sukupuolen ja koulutusmuodon mukaan ryhmiteltyinä on esitetty taulukossa yksi. Tutkimuksessa käytettyjen muuttujien väliset

korrelaatiot on esitetty taulukossa kaksi. Korrelaatioanalyysi osoitti, että tutkimuksessa mukana olleet muuttujat eli koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset, kouluun liittyvä uupumusasteinen väsymys, kyynisyys, masennusoireilu sekä häiriökäyttäytyminen korreloivat positiivisesti keskenään tilastollisesti merkitsevästi.

TAULUKKO 1. Muuttujien keskiarvot sekä keskihajonnat sukupuolen ja koulutusmuodon mukaan ryhmiteltyinä.

	Lukio tytöt <i>ka</i>	<i>kh</i>	Lukio pojat <i>ka</i>	<i>kh</i>	AO tytöt <i>ka</i>	<i>kh</i>	AO pojat <i>ka</i>	<i>kh</i>
Koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset	1.67	0.96	1.67	0.97	1.81	1.11	1.63	0.97
Uupumusasteinen väsymys	1.98	0.87	1.93	0.86	1.79	0.86	1.75	0.81
Kyynisyys	2.86	0.99	2.28	0.96	2.33	1.03	1.78	0.87
Masennusoireilu	1.64	0.60	1.38	0.48	1.62	0.66	1.31	0.50
Ongelmakäyttäytyminen	1.19	0.28	1.20	0.32	1.29	0.34	1.33	0.40

TAULUKKO 2. Nuorten hyvinvointitekijöiden ja koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten väliset korrelaatiot.

	1	2	3	4	5
1 Masennusoireilu	-				
2 Uupumusasteinen väsymys	0.52***	-			
3 Kyynisyys	0.46***	0.42***	-		
4 Ongelmakäyttäytyminen	0.27***	0.15***	0.27***	-	
5 Koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset	0.30***	0.22***	0.48***	0.20***	-

*** $p < .001$

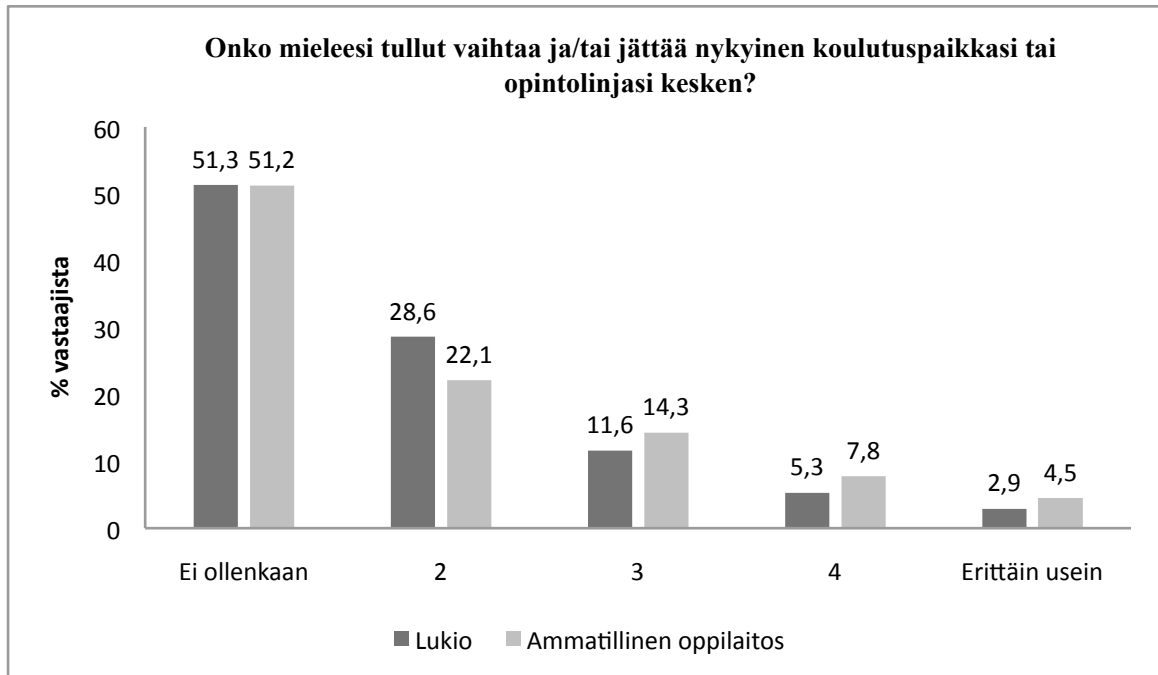
Koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten esiintyvyys

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin, kuinka paljon nuorilla on koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia toisen asteen opintojensa ensimmäisenä vuonna. Vastaukset luokiteltiin keskeyttämiseen liittyvien ajatusten summamuuttujan mukaan viiteen eri luokkaan sen suhteen, kuinka usein nuorilla on koulun tai opiskelulinjan vaihtamiseen tai keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia (1 = Ei ollenkaan, 5 = Erittäin usein). Luokittelu muodostettiin seuraavasti: 1: 1–1,49, 2: 1,5–2,49, 3:

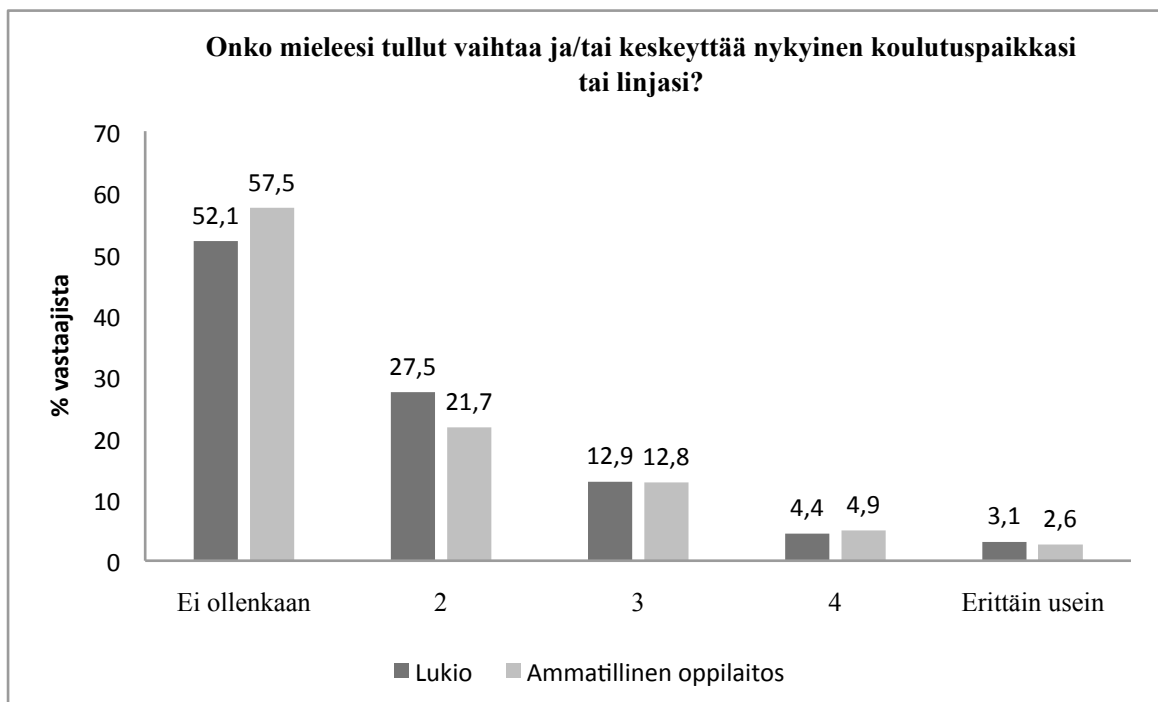
2,5–3,49, 4: 3,5–4,49 ja 5: 4,5–5. Vastausten jakaumat käyvät ilmi kuvioista 1a) ja 1b). Luokkiin neljä ja viisi kuuluvilla opiskelijoilla on melko tai erittäin usein opintolinjan vaihtamiseen tai keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Näillä opiskelijoilla tulkittiin olevan kohonnut riski koulun keskeyttämiseen. Tästä eteenpäin luokkia neljä ja viisi käsitellään yhtenä ryhmänä. Luokat yksi ja kaksi puolestaan muodostavat yhdessä ryhmän, joilla ei ole kohonnutta riskiä keskeyttää koulunkäyntiä tai riski on pieni. Väliin jäävä luokka kolme edustaa niiden opiskelijoiden ryhmää, jolla on mahdollisesti hieman riskiä koulun keskeyttämiselle.

Riskiluokitusten tarkastelu osoitti, että kaikkiaan noin yhdeksällä prosentilla toisen asteen ensiluokkalaisista oli riski keskeyttää koulutus. Tulosten perusteella ammattiin opiskelevista tytöistä 12,3 prosentilla on riski koulunkeskeyttämiselle. Lukiolaistytöistä 8,2 % kuului tähän riskiryhmään. Sekä lukiolaisista että ammattiin opiskelevista pojista koulun keskeyttämisen riskiryhmään kuului 7,5 %. Suurin osa opiskelijoista (78,6 %), kuului ryhmään, joilla ei näyttäisi olevan riskiä koulunkeskeyttämiselle. Kun tarkastellaan ryhmää, jolla ei ole ollenkaan koulun keskeyttämisen riskiä, lukiolaistytöillä näytti olevan pienin koulun keskeyttämisen riski. Heistä suurin osa (79,9 %) kuului ryhmään, jolla ei ole koulun keskeyttämisen riskiä. Myös suurin osa pojista sekä lukiossa (79,6 %) että ammatillisessa oppilaitoksessa (79,2 %) kuului tähän ryhmään. Ammattiin opiskelevista tytöistäkin valtaosa (73,3 %) kuului ryhmään, jolla ei näyttäisi olevan riskiä koulun keskeyttämiselle, mutta tämä ryhmä oli hieman pienempi kuin pojilla tai lukiolaistytöillä.

Yhteenvetona voisi todeta, että noin neljällä viidestä tutkimukseen osallistuneista toisen asteen opiskelijoista ei ollut lainkaan koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia, ja noin yhdellä kymmenestä oli usein tai erittäin usein koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Tällä ryhmällä myös koulun keskeyttämisen riski saattaa olla suurin. Eniten koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia oli ammattiin opiskelevilla tytöillä, joista reilu kaksitoista prosenttia kuului koulun keskeyttämisen riskiryhmään.



KUVIO 1a. Koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset tyttöjen osalta.

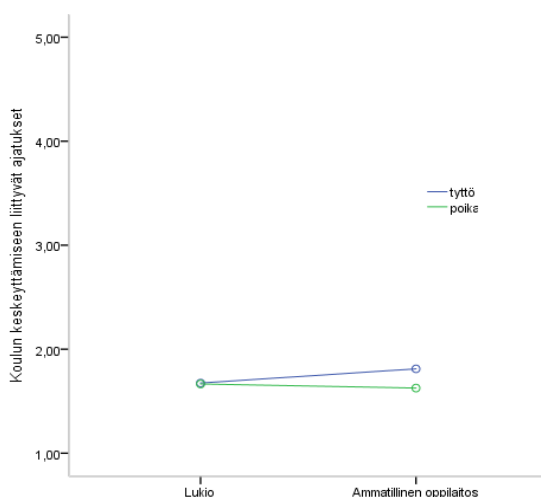


KUVIO 1b. Koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset poikien osalta

Koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten yhteys sukupuoleen ja koulutusmuotoon

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin varianssianalyysillä, ovatko nuorten koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset yhteydessä sukupuoleen tai koulutusmuotoon. Lisäksi tutkittiin sukupuolen ja koulutusmuodon mahdollista yhdysvaikutusta koulun keskeyttämisajatuksiin. Koska sukupuoli ja koulutusmuodolla oli tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus ($F(1,2828)=5,28$, $p=.022$, $\eta^2=.002$) koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin, koulutusmuodon yhteyttä koulun keskeyttämisajatuksiin tarkasteltiin erikseen tytöillä ja pojilla. Tyttöjen osalta mallin varianssien yhtäsuuruusoletus ei täyttnyt Levenen testissä, mutta koska tilastollinen merkitsevyys oli niin vahva, voitiin tuloksia pitää silti luotettavina. Jatkotarkastelussa havaittiin, että tytöillä koulutusmuoto vaikutti tilastollisesti merkitsevästi keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin ($F(1, 1583)=6,40$, $p=.011$, $\eta^2=.004$). Ammattiin opiskelevilla tytöillä oli lukiolaistyttöjä enemmän keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia (kuvio 2). Vaikka tämä yhteys olikin tilastollisesti merkitsevä, oli mallin selitysaste pieni, ($\eta^2=.004$), joten tulokseen on syytä suhtautua varauksella. Lukiolaiset ja ammattiin opiskelevat pojat eivät eronneet toisistaan koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten suhteen ($p=.466$).

Sukupuolella oli myös tilastollisesti merkitsevä päävaikutus ($p=.011$, $\eta^2=0,002$) koulun keskeyttämisajatuksiin. Tytöillä oli siis ylipäänsä enemmän koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia kuin pojilla. Sen sijaan koulutusmuodolla ei ollut päävaikutusta koulun keskeyttämisajatuksiin, eli keskimäärin lukiolaisilla ja ammattiin opiskelevilla on yhtä paljon koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia.



KUVIO 2. Koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset.

Hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin lukiolaisilla ja ammattiin opiskelevilla tytöillä ja pojilla

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin nuorten hyvinvoinnin pulmien (uupumusasteinen väsymys, kyynisyys, masennusoireilu ja ongelmakäyttäytyminen) yhteyttä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin GLM:n avulla. Kysymyksessä tarkasteltiin myös, muuntuvatko edellä olleet yhteydet jotenkin sukupuolen tai koulutusmuodon mukaan, eli tarkasteltiin myös muuttujien välisiä yhdysvaikutuksia. Muuttujien väliset erilaiset yhdys- ja päävaikutukset on esitetty taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Muuttujien väliset yhdys- sekä päävaikutukset koskien koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia.

	<i>standardoimaton β</i>	<i>keskiarvon keskivirhe</i>	<i>F</i>	<i>df</i>	<i>η^2</i>
sukupuoli	.12	.20	.56	1, 2777	.000
koulutusmuoto	.12	.20	17.29	1, 2777	.000
masennusoireilu	.20***	.08	499.63	1, 2777	.006
kyynistyminen	.50***	.05	.02	1, 2777	.152
uupumusasteinen väsymys	.03	.05	4.19	1, 2777	.000
ongelmakäyttäytyminen	.15*	.09	.58	1, 2777	.002
sukupuoli*masennusoireilu	-.09	.10	9.02	1, 2777	.000
sukupuoli*kyynistyminen	.29**	.08	.28	1, 2777	.003
sukupuoli*uupumusasteinen väsymys	-.03	.07	1.97	1, 2777	.000
sukupuoli*ongelmakäyttäytyminen	-.27	.15	.53	1, 2777	.001
sukupuoli*koulutusmuoto	-.03	.29	.01	1, 2777	.000
koulutusmuoto*masennusoireilu	-.04	.12	.01	1, 2777	.000
koulutusmuoto*kyynistyminen	-.08***	.07	22.69	1, 2777	.008
koulutusmuoto*uupumusasteinen väsymys	-.03	.07	.41	1, 2777	.000
koulutusmuoto*ongelmakäyttäytyminen	.79	.15	3.24	1, 2777	.001
sp*koulutus*masennusoireilu	.06	.15	.18	1, 2777	.000
sp*koulutus*kyynistyminen	-.30**	.10	9.86	1, 2777	.004
sp*koulutus*uupumusasteinen väsymys	.01	.09	.023	1, 2777	.000
sp*koulutus*ongelmakäyttäytyminen	.23	.22	1.16	1, 2777	.000
					R ² = .26

*p<.05; **p<.01; ***p<.001

Sukupuolen, koulutusmuodon ja kouluun liittyvän kyynisyyden välille löytyi tilastollisesti merkitsevä yhdysvaikutus koulun keskeyttämisaajatuksiin (taulukko 3.). Jatkotarkastelut osoittivat, että tyttöjen osalta koulutusmuodolla ja kyynisyydellä oli kaksisuuntainen yhdysvaikutus keskeyttämisaajatuksiin ($p < .001$). Tarkemmassa tarkastelussa kävi ilmi, että kyynisyys oli sekä lukiossa ($p < .001$) että ammatillisessa oppilaitoksessa ($p < .001$) yhteydessä keskeyttämisaajatuksiin, mutta ammattiin opiskelevilla tytöillä (standardoimaton $\beta = .793$) tämä yhteys oli voimakkaampi kuin lukiolaistytöillä (standardoimaton $\beta = .416$). Ammattiin opiskelevilla tytöillä kyynisyys vaikutti siis voimakkaammin koulun keskeyttämisaajatuksiin kuin lukiolaistytöillä.

Pojilla koulutusmuodolla ja kouluun liittyvällä kyynisyydellä ei ollut yhdysvaikutusta keskeyttämisaajatuksiin ($p = .271$), vaikka kyynisyydellä olikin päävaikutus keskeyttämisaajatuksiin ($p < .001$) (taulukko 3.). Toisin sanoen lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa pojilla kyynisyyden ja keskeyttämisaajatusten välinen yhteys oli yhtä voimakasta. Kaikkien poikien keskuudessa yhteyden voimakkuus (standardoimaton $\beta = .461$) oli samaa luokkaa kuin lukiolaistytöillä ($\beta = .416$). Kyynisyydellä oli myös yksinään tilastollisesti merkitsevä päävaikutus keskeyttämisaajatuksiin (taulukko 3.). Kaikkiaan kyynisyyttä tarkastelevat analyysit osoittivat, että mitä enemmän opiskelijoilla oli kyynisyyttä, sitä enemmän heillä oli myös mahdollisesti koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Sukupuoli ja koulutusmuoto muunsivat tätä yhteyttä niin, että ammattiin opiskelevilla tytöillä tämä yhteys oli kaikkein voimakkain ($F(1, 1514) = 34,28, p = .000, \eta^2 = .297$).

Toisen koulu-uupumuksen osa-alueen, uupumusasteisen väsymyksen, osalta ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä yhdysvaikutuksia. Sillä ei myöskään ollut päävaikutusta koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Myöskään masennusoireilun osalta ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä yhdysvaikutuksia. Masennusoireilulla oli kuitenkin tilastollisesti merkitsevä päävaikutus ($p < .001$) koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin (taulukko 3.): mitä enemmän opiskelijoilla oli masennusoireilua, sitä enemmän heillä keskimäärin oli myös koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Tuloksia yleistettäessä on kuitenkin hyvä huomata, että masennusoireilun selitysaste jäi melko pieneksi ($R^2 = .006$). Tilastollisesti merkitseviä yhdysvaikutuksia ei löytynyt myöskään ongelmakäyttäytymisen osalta. Ongelmakäyttäytymisellä oli kuitenkin tilastollisesti merkitsevä päävaikutus ($p < .05$) koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin (taulukko 3.): mitä enemmän nuorilla oli ongelmakäyttäytymistä, sitä enemmän heillä oli myös koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Ongelmakäyttäytymisen selitysaste oli kuitenkin myös suhteellisen pieni ($R^2 = .002$).

Yhteenvetona voisi todeta, että kouluun liittyvä kyynisyys oli kaikkein voimakkaimmin yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin kaikilla. Sen selitysaste oli kaikkein korkein ($\eta^2 = .15$), koko mallin selitysasteen ollessa $R^2 = .26$ (taulukko 3.). Sukupuoli ja koulutusmuoto

muunsivat kyynisyyden ja koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten yhteyttä niin, että kouluun liittyvä kyynisyys oli koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin kaikkein voimakkain yhteydessä ammattiin opiskelevilla tytöillä. Kyynisyyden lisäksi koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin olivat yhteydessä masennusoireilu sekä ongelmakäyttäytyminen. Mitä enemmän masennusoireilua tai ongelmakäyttäytymistä, sitä enemmän myös koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia.

POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, miten nuorten hyvinvoinnin pulmat ovat yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin ja sitä kautta koulun keskeyttämisriskiin toisen asteen opinnoissa. Hyvinvoinnin pulmina tarkasteltiin koulu-uupumuksen kahta osa-aluetta: kouluun liittyvää uupumusasteista väsymystä ja kouluun liittyvää kyynisyyttä, sekä lisäksi masennusoireilua ja ongelmakäyttäytymistä. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita myös siitä, ovatko koulun keskeyttämiseen liittyvät ajatukset yhteydessä sukupuoleen tai koulutusmuotoon. Lisäksi tarkasteltiin, onko hyvinvointipulmien yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin erilainen riippuen opiskelijan sukupuolesta tai koulutusmuodosta. Tutkimuksen keskeisimpänä tuloksena voi pitää kyynisyyden vahvaa yhteyttä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Tutkimusanalyysien mukaan kyynisyys selitti 15,2 % koulun keskeyttämiseen liittyvistä ajatuksista. Kyynisyys oli sekä tytöillä että pojilla niin lukiossa kuin ammatillisissakin opinnoissa yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin, mutta erityisen voimakas tämä yhteys oli ammattiin opiskelevilla tytöillä. Ylipäätään koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia oli tilastollisesti merkitsevästi enemmän tytöillä ja ammattiin opiskelevista tytöistä jopa 12,3 prosenttia kuului riskiryhmään koulun keskeyttämisen suhteen. Kyynisyyden lisäksi myös masennusoireilu sekä ongelmakäyttäytyminen olivat yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin, eikä tämä yhteys riippunut sukupuolesta tai koulutusmuodosta. Näiden selitysasteet jäivät kuitenkin mataliksi.

Koulupudokkuusriski toisen asteen opinnoissa

Noin neljällä viidestä tutkimukseen osallistuneista toisen asteen opiskelijoista ei ollut lainkaan koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Näyttäisi siltä, että suurin osa nuorista on löytänyt opiskelualansa jo toisen asteen ensimmäisenä vuonna nuoresta iästään huolimatta. Koulun keskeyttämiseen

liittyvien aikomusten tai ajatusten on aiemmissa tutkimuksissa todettu lisäävän koulun keskeyttämisen riskiä (Sandier, 2000; Davis ym., 2002; Eicher ym., 2014). Keskeyttämiseen liittyvien ajatusten perusteella suurimmalla osalla nuorista ei näyttäisi olevan juurikaan riskiä keskeyttää koulu ja voidaan olettaa heidän käyvän koulunsa menestyksekkäästi ajallaan valmistuen. Toisaalta noin yhdellä kymmenestä oli usein tai erittäin usein koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Aiemman tutkimuksen valossa nämä opiskelijat, joilla on usein tai erittäin usein koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia, ovat todellisessa koulupudokkuusriskissä (esim. Eicher ym., 2014).

Koulupudokkuudella on todettu olevan monenlaisia negatiivisia seurauksia yksilön elämäntulkkuun (Belfield & Levin, 2007; Gasior, 2013; Myllyniemi, 2008; Myrskylä, 2011). Siksi näiden riskinuorten identifioiminen olisi erittäin tärkeää niin nuorten itsensä kuin yhteiskunnankin näkökulmasta. Jos koulupudokkuusriskissä olevat opiskelijat löydettäisiin ajoissa, heille voitaisiin tarjota tukea, joka voisi auttaa heitä pysymään koulutuksessa. Erilaisilla tukitoimilla ja auttamalla nuoria oman opiskelu-uransa löytämisessä voitaisiin mahdollisesti ehkäistä koulupudokkuutta sekä siitä mahdollisesti seuraavaa laajempaa yhteiskunnasta syrjäytymistä lisäten näin nuorten hyvinvointia.

Koulupudokkuusriskin yhteys sukupuoleen ja koulutusmuotoon

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten yhteyttä sukupuoleen sekä koulutusmuotoon. Tämän tutkimuksen perusteella koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia oli enemmän tytöillä kuin pojilla ja erityisen paljon ammattiin opiskelevilla tytöillä, joista 12,3 % kuului riskiryhmään koulupudokkuuden suhteen. Lukiolaistytöistä tähän ryhmään kuului 8,2 % ja sekä lukiolais- että ammattiin opiskelevista pojista 7,5 %.

Tutkimuksen tulokset ovat osittain ristiriitaisia aiempien tutkimustulosten kanssa. Koulun keskeyttämisen on aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan yleisempää ammatillisissa opinnoissa kuin lukiossa (Myllyniemi, 2008; Rinne & Järvinen, 2011; Sagatun ym., 2014). Siltä osin tämä tutkimus vahvisti aiempaa tietoa koulutusmuodon vaikutuksesta koulupudokkuusriskiin, sillä ammattiin opiskelevilla tytöillä keskeyttämisen riski oli suurinta ja suurempaa kuin lukiolaistytöillä. Toisaalta tulokset olivat hieman yllättäviä, sillä useissa tutkimuksissa on todettu poikien keskeyttävän opintonsa useammin (mm. Myllyniemi, 2008; Myrskylä, 2011; Myrskylä, 2012; Rinne & Järvinen, 2011; Rumberger, 1987). Tässä tutkimuksessa kuitenkin nimenomaan tytöillä oli keskeyttämisaajatusten perusteella suurin riski keskeyttää opintonsa. Erityisessä riskissä olivat ammattiin opiskelevat tytöt. Vaikka tutkimuksessa mitattiin vain keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia toteutuneiden keskeyttämisten sijaan, tulos on silti mielenkiintoinen ja huomionarvoinen. Tutkimustuloksesta herää ky-

symys siitä, mittaavatko keskeyttämiseen liittyvät ajatukset todellista keskeyttämistä yhtä hyvin sekä tytöillä että pojilla, vai eroavatko tytöt ja pojat vastaustavaltaan jotenkin.

Koska koulupudokkuusriski oli suurinta nimenomaan ammattiin opiskelevien tyttöjen keskuudessa, herää kysymys erilaisten koulutusmuotojen sopivuudesta tytöille ja pojille. Voisiko olla, että pojat sopeutuvat paremmin ammatilliseen koulutukseen ja suuntautuvat näin vahvemmin oman alansa opintoihin, jolloin keskeyttämisajatuksiakin olisi todennäköisesti vähemmän. Voi myös olla, että naisvaltaisilla aloilla ensimmäinen vuosi koostuu enemmän teoriaopinnoista, jolloin kosketus tulevaan käytännön työhön on vielä ohut, mikä voisi vaikuttaa keskeyttämisaikeisiin. Greene ja DeBacker (2004) kirjoittavat tyttöjen ja poikien erilaisista tulevaisuuden odotuksista, jotka niin ikään voivat mahdollisesti vaikuttaa erilaiseen kouluun suhtautumiseen. Olivatpa syyt ammattiin opiskelevien tyttöjen keskeyttämisajatusten takana millaisia tahansa, niiden selvittämiseksi tarvittaisiin lisätutkimusta. Lisäksi olisi tärkeä kiinnittää huomiota etenkin tyttöjen opiskelun sekä sopivan opiskelupaikan löytämisen tukemiseen ammatillisissa opinnoissa, jolloin mahdollisia koulun keskeyttämisä voitaisiin ennaltaehkäistä.

Hyvinvoinnin pulmien yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin

Tutkimuksessa tarkasteltiin kouluun liittyvän uupumusasteisen väsymyksen sekä kyynisyyden, mäsennusoireilun ja ongelmakäyttäytymisen yhteyksiä koulun keskeyttämisajatuksiin sekä näiden yhteyksien riippuvuutta opiskelijan sukupuolesta tai koulutusmuodosta. Tarkastelu osoitti hyvinvoinnin pulmien olevan eri tavoin yhteyksissä koulun keskeyttämisajatuksiin. Myös sukupuolella ja koulutusmuodolla oli osittain merkitystä hyvinvoinnin pulmien ja koulun keskeyttämisajatusten yhteyksiin.

Kouluun liittyvä uupumusasteinen väsymys ei ollut yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin, mikä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa (esim. Bask & Salmela-Aro, 2013). Sen sijaan toinen koulu-uupumuksen osa-alue, kyynisyys, oli voimakkaasti yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Kyynisyyden osalta löytyi sekä yhdysvaikutus sukupuolen ja koulutusmuodon kanssa koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin että päävaikutus koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin.

Tutkimus osoitti, että kyynisyyden yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin oli kaikkein voimakkainta ammattiin opiskelevilla tytöillä. Myös aiemmin kyynisyyden on todettu lisäävän koulun keskeyttämisen riskiä (esim. Bask & Salmela-Aro, 2013), mutta aiemmissa tutkimuksissa ei ole tarkasteltu kyynisyyden ja koulun keskeyttämisen riskin yhteyttä tarkemmin eri

koulutusmuodoissa. Tämä tutkimus antaakin uutta, tarkempaa tietoa kyynisyyden vaikutuksesta koulun keskeyttämiseen tai sen riskiin. Poikien osalta koulutusmuoto ei vaikuttanut kyynisyyden ja koulun keskeyttämisajatusten väliseen yhteyteen, mutta tytöillä opiskelu ammatillisessa oppilaitoksessa vahvisti näiden yhteyttä. Koska ammatillisissa opinnoissa sukupuoli muunsi kyynisyyden ja keskeyttämisajatusten välistä yhteyttä, herääkin kysymys siitä, voiko tytöillä ja pojilla olla eroa ammatillisiin opintoihin sopeutumisessa. Jostain syystä ammatillisissa opinnoissa tyttöjen kokema kyynisyys näyttäisi konkretisoituvan enemmän koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Ammattioppilaitoksissa erilaiset opiskelualat ovat melko vahvasti sukupuolittuneet. Voi olla, että naisia ja miesvaltaisilla aloilla on rakenteellisia opiskeluun liittyviä eroja, jotka vaikuttaisivat tyttöjen suurempaan kyynisyyteen ja sitä kautta lisääntyneisiin keskeyttämisajatuksiin. Toisaalta voi myös olla, että pojat ovat löytäneet paremmin itselleen sopivan alan, jolloin he kokevat opiskelun merkityksellisemmäksi ja osa tytöistä vielä etsisi omaa alaansa toisen asteen ensimmäisenä vuonna.

Myös koulutusmuodolla ja kyynisyydellä oli yhteisvaikutus koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin, mutta edelleen vain tyttöjen osalta. Lukiolaiset ja ammattiin opiskelevat tytöt erosivat toisistaan kyynisyyden ollessa voimakkaammin yhteydessä keskeyttämisajatuksiin ammattiin opiskelevilla tytöillä. Koska tyttöjen osalta koulutusmuodolla oli merkitystä kyynisyyden ja keskeyttämisajatusten yhteyteen, täytyy pohtia näiden koulutusmuotojen eroja. Tutkimus ei selitä sitä, miksi kyynisyys johtaa koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin voimakkaammin toisilla, mutta selitys voi löytyä lukion ja ammatillisten opintojen erilaisuudesta. Karppisen (2007) tutkimuksessa yksi koulun keskeyttämiseen liittyvä tekijä oli hakutoivesija. Hakutoivesija voi olla mahdollisesti yksi kyynisyyden taustalla oleva tekijä ammatillisissa opinnoissa. Jos opiskelija ei ole päässyt eniten haluamalleen alalle, hän voi jo opintojen alussa kokea opiskelun oman tulevaisuutensa kannalta hyvin merkityksettömäksi ja turhaksi, mikä kertoo kyynisyydestä koulua kohtaan (Salmela-Aro & Näätänen, 2005). Tämä voi synnyttää ajatuksia opintolinjan tai koulun keskeyttämisestä tai vaihtamisesta.

Lukio on luonteeltaan erilainen, yleissivistävä koulu, jossa opiskelu ei johda ammattiin, vaan sen jälkeen kaikki erilaiset urapolut ovat edelleen avoinna. Suurimmalle osalle lukio on välietappi, josta jatketaan useimmiten vielä korkeakouluun. Vaikka lukiossakin kokisi kyynisyyttä koulua kohtaan, se ei välttämättä lukion yleissivistävän luonteen vuoksi konkretisoidu koulun keskeyttämisajatuksiin, toisin kuin ammatillisella puolella. Lukiosta suunta on eteenpäin mahdolliseen seuraavaan ammattiin ja oman tulevaisuuden kannalta merkityksellisempään opiskelupaikkaan, mikä tukee lukiosta valmistumista mahdollisesta kyynisyydestä huolimatta.

Tutkimustulos on mielenkiintoinen myös siksi, että aiemmasta tutkimuksesta tiedetään, että sekä uupumusasteinen väsymys että kyynisyys voivat laskea tytöillä peruskoulusta ammatilliseen

oppilaitokseen siirryttäessä (Salmela-Aro & Tynkkynen, 2012). Tämän on ajateltu kertovan siitä, että osa opiskelijoista kokee kuormittuneisuutta yläkoulun akateemisten vaatimusten vuoksi ja kuormitus helpottuu ammattiin opiskelun ollessa käytännönläheisempää ja akateemisesti vähemmän vaativaa. Tässäkin tutkimuksessa suurimmalla osalla (73,3 %) ammattiin opiskelevista tytöistä ei ollut lainkaan tai vain hyvin harvoin keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Näyttäisi siltä, että ammatillisella puolella tytöt ovat jakautuneet niihin, jotka ovat löytäneet oman alansa ja joilla akateemiset vaatimukset sekä omat resurssit kohtaavat heijastuen näin hyvinvointiin ja esimerkiksi vähentyneeseen koulu-uupumukseen. Toisaalta olisi pieni joukko tyttöjä, jotka kokevat koulunkäynnin merkityksettömäksi ja mahdollisesti myös liian vaativaksi. Näin heillä olisi paljon kyynisyyttä koulua kohtaan ja sitä kautta myös usein koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia.

Analyysit osoittivat, että kyynisyyden lisäksi myös masennusoireilu ja ongelmakäyttäytyminen ovat yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Mitä enemmän opiskelijoilla oli masennusoireilua tai ongelmakäyttäytymistä, sitä enemmän heillä oli myös koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Myös aiemmissa tutkimuksissa masennusoireilun on todettu olevan yhteydessä koulun keskeyttämisen riskiin sekä käytyjen kouluvuosien määrään (Fletcher, 2010; Quiroga ym., 2013; Sagatun ym., 2014). Tässä valossa tutkimuksen tulokset tukevat aiempaa tutkimusta. Masennusoireilun yhteys koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin on melko ymmärrettävä, sillä masennusoireisiin liittyy muun muassa näköalattomuutta, mielihyvän menetystä, väsymystä ja itseluottamuksen ja -arvostuksen puutetta (Isometsä, 2013). Koulutyö vaatii ponnisteluja, joihin ei masennusoireilun ollessa voimakasta ole voimia. Masennus ja uupumusasteinen väsymys ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa sekä lukiolaisilla että ammattiin opiskelevilla (Salmela-Aro & Näätänen, 2005). Tulosten perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että pelkkä uupumusasteinen väsymys ei vielä lisää koulun keskeyttämisen riskiä, toisin kuin masennusoireilu. Molemmista omat voimavarat ovat koetuksella ja oireina ovat muun muassa väsymys sekä unihäiriöt, mutta voi olla, että vasta masentunut mieliala ja sen mukanaan tuoma toivottomuus tulevaisuudesta lisäävät koulun keskeyttämisen riskiä.

Ongelmakäyttäytymisen on todettu olevan yhteydessä koulun keskeyttämisen riskiin (Dryfoos, 1990; Janosz ym., 2008; Jimerson ym., 2000; Sagatun, ym., 2014). Tämän tutkimuksen tulokset ovat siis linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Ongelmakäyttäytymisen on aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan yhteydessä muun muassa heikompaan koulusuoriutumiseen ja kouluun sitoutumiseen (Dryfoos, 1990; Lätsch ym., 2016; Simons-Morton, ym., 1999), joiden molempien on todettu lisäävän koulun keskeyttämisen riskiä. Lisäksi ongelmakäyttäytymisen on todettu olevan yhteydessä tovereiden torjuntaan (Chen, ym., 2015). Myös kyynisyyden on todettu olevan lukiolaisilla yhteydessä ongelmakäyttäytymiseen (Salmela-Aro & Näätänen, 2005), samoin kuin ongelma-

käyttäytymisen yhteydessä esiintyy monesti myös sisäänpäin suuntautunutta oireilua (esim. Sourander & Aronen, 2013), minkä myös on todettu olevan yhteydessä koulun keskeyttämisriskiin (esim. Quiroga ym., 2013). On mahdollista, että ongelmakäyttäytyminen onkin yhdessä monien muiden tekijöiden kanssa tai monien eri tekijöiden kautta yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin. Ongelmakäyttäytymisen yhteyttä koulun keskeyttämisriskiin tulisikin tutkia vielä lisää, ja selvittää myös keinoja, joilla sitä voitaisiin vähentää.

Yhteenvetona voisi todeta kouluun liittyvän kyynisyyden, masennusoireilun sekä ongelmakäyttäytymisen lisäävän mahdollisesti koulun keskeyttämisen riskiä toisen asteen opinnoissa ja siksi näihin ongelmiin olisi syytä puuttua ajoissa. Oppilashuollon tulisi löytää opiskelijat, joilla on erilaisia hyvinvoinnin pulmia ja kyetä tarjoamaan heille sopivaa tukea heidän opiskelunsa sekä kokonaisvaltaisen hyvinvointinsa tukemiseksi. Oikea-aikaisella tuella voisi olla nuorille pitkälle kantavia positiivisia seurauksia.

Tutkimuksen vahvuudet, rajoitukset sekä jatkotutkimuksen aiheet

Tutkimuksen vahvuutena voidaan pitää sen otoskokoa ja sitä, että tutkittavia oli saatu mukaan neljältä eri paikkakunnalta, useista eri kouluista ja useilta eri ammatillisilta oppialoilta. Näin ollen voidaan ajatella otoksen olevan hyvin yleistettävissä koskemaan suomalaisia toisen asteen opiskelijoita. Myös koulutus- ja sukupuolijakauma olivat melko tasaisia vastaten hyvin yleisesti viime vuosien suomalaisten nuorten koulutusrakennetta. Käytetyt mittarit ovat pääosin paljon käytettyjä Suomessa, ja niiden reliabiliteetit olivat pääosin hyviä. Vain koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia ei oltu aiemmin juuri tällä tavoin mitattu, mutta myös kyseisen mittarin reliabiliteetti osoittautui hyväksi, jolloin mittaria voitiin pitää varsin luotettavana tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksen heikkoutena voi pitää sen poikkileikkausasetelmaa. Tämä tutkimusasetelma ei antanut mahdollisuutta seurata opiskelijoita, joilla oli paljon koulun keskeyttämiseen liittyviä ajatuksia. Tutkimusasetelman vuoksi emme tiedä, miten koulupudokkuusriskissä oleville opiskelijoille todellisuudessa käy – keskeyttävätkö he koulunkäyntinsä vai suorittavatko he tutkintonsa loppuun sitkeästi esimerkiksi kyynisyydestä tai masennusoireilusta huolimatta? Lisäksi emme tiedä, miten nämä hyvinvoinnin pulmat mahdollisesti kehittyvät toisen asteen opintojen aikana, helpottuvatko ne vai pahenevatko? Toisaalta aiemmista pitkittäistutkimuksista tiedetään, että esimerkiksi masennus ja koulu-uupumus ovat hyvin pysyviä ja näyttävät lisääntyvän ajan myötä (mm. Bask & Salmela-Aro, 2013; Salmela-Aro & Tynkkynen, 2012), eli näin voisi olettaa käyvän tämänkin aineiston osal-

ta. Sitä tärkeämpää olisi suunnata apua ja tukea koulupudokkuusriskissä oleville nuorille jo heti toisen asteen opintojen alussa, kun opintoja on vielä useampi vuosi jäljellä.

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeelle, jossa hyvinvoinnin pulmia arvioitiin itsearviointimittareilla. Niiden heikkoutena voidaan pitää sitä, onko väittämät ymmärretty oikein ja onko niihin pyritty vastaamaan rehellisesti. Tutkimusaineisto kerättiin, kun toisen asteen ensimmäistä vuotta oli opiskeltu noin puoleen väliin. Voi olla, että osa opiskelijoista oli jo keskeyttänyt opintonsa, jolloin he eivät olleet mukana tutkimuksessa. Myöskään opiskelijat, jotka eivät jatkaneet mihinkään tutkintoon johtavaan koulutukseen peruskoulun jälkeen, eivät luonnollisesti ole mukana tutkimuksessa. Koska näiden ryhmien sukupuolijakauma eikä koko ole tiedossa, emme saa aivan täydellistä kuvaa siitä, ketkä opiskelijat todellisuudessa ovat suurimmassa riskissä koulupudokkuuden suhteen. Koska tutkimuksessa koulupudokkuusriski aiemmasta tutkimuksesta poiketen oli suurinta ammattiin opiskelevien tyttöjen kohdalla, täytyy tutkimustulokseen suhtautua hieman varoen. Muutenkin on syytä olla varovainen tulosten tulkinnan suhteen, sillä sekä masennusoireilun että ongelmakäyttäytymisen ja koulun keskeyttämiseen liittyvien ajatusten yhteyksien selitysasteet jäivät pieniksi.

Kaiken kaikkiaan tutkimustulokset olivat pääosin samansuuntaisia kuin aiemmat tutkimustulokset koskien koulupudokkuutta. Tutkimus vahvistaa muun muassa ajatusta siitä, että etenkin kyynisyys on merkittävässä yhteydessä koulun keskeyttämisen riskiin. Myös masennusoireilun ja ongelmakäyttäytymisen yhteys koulupudokkuusriskiin oli linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Sukupuolen vaikutus keskeyttämisen riskiin oli ristiriidassa aiemman tutkimuksen kanssa, joten tästä kaivattaisiin vielä lisää tuoretta tutkimusta.

Kyynisyyden yhteys koulupudokkuusriskiin on huolestuttavaa, sillä tutkimusten mukaan kyynisyyden kokeminen on varsin yleistä sekä lasten että nuorten kohdalla. Esimerkiksi Salmela-Aron ja Muotkan (2016) kumppaneineen tekemässä tutkimuksessa lähes puolet peruskoululaisista koki jonkinasteista kyynisyyttä koulua kohtaan. Kyynisyys liittyy vahvasti siihen, ettei koulutyötä koeta itselle kiinnostavaksi tai merkitykselliseksi (Salmela-Aro & Näätänen, 2005). Täytyisikin pohtia keinoja, joilla opiskelun kiinnostavuutta sekä merkityksellisyyttä voisi vahvistaa lasten ja nuorten keskuudessa ja näin vähentää kyynisyydestä johtuvia koulun keskeyttämisaikomuksia. Kyynisyyteen tulisi kiinnittää huomiota erityisesti ammattiin opiskelevien tyttöjen kohdalla, sillä tutkimuksen perusteella he näyttäisivät olevan suurimmassa riskissä keskeyttää koulu tässä vaiheessa opintoja. Opiskelijahuollon tehtävä olisi tunnistaa koulupudokkuuden suhteen riskiopiskelijat. Tässä hyvänä työvälineenä voisi olla Salmela-Aron ja Näätäsen (2005) kehittämä koulu-uupumusmittari, joka on helppo täyttää esimerkiksi koulupsykologin tai terveydenhoitajan vastaanotolla. Mittariin löytyy myös suomalaisella aineistolla tehty normiaineisto, jonka perusteella voidaan määritellä erityiset

riskirajat koulu-uupuneille. Kyynisyyden suhteen riskiopiskelijat tulisi tunnistaa ja tarjota heille tukea opiskeluun tai vaihtoehtoisesti oman opiskelupolun löytämiseen. Näin pystyttäisiin ehkäisemään mahdollista koulupudokkuutta ja nuorten ajautumista kokonaan opintojen ulkopuolelle.

Koska useat hyvinvoinnin pulmat olivat yhteydessä koulun keskeyttämiseen liittyviin ajatuksiin, tutkimus vahvistaa myös ajatusta nuorten hyvinvointiin panostamisen tärkeydestä. Esimerkiksi tukemalla mielenterveyttä sekä kouluun sitoutumista ja siellä olevia sosiaalisia suhteita, voidaan niin ikään ennaltaehkäistä koulupudokkuutta. Kyynisyyden taustalla olevia tekijöitä tulisi myös tutkia enemmän. Samoin olisi hyvä tutkia tapoja, joilla opiskelun kiinnostusta sekä merkityksellisyttä voisi lisätä ja näin mahdollisesti vähentää koulutyöhön liittyvää kyynisyyttä. Aiheesta tehtävät pitkittäistutkimukset toisivat myös arvokasta lisätietoa siitä, voidaanko hyvinvoinnin pulmilla ennustaa todellista koulupudokkuutta.

LÄHTEET

- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (4. painos). Washington, DC: APA.
- Bakker, A., Schaufeli, W. B., Demerouti, E., Janssen, P.P.M., Hulst, R., & Brouwer, J. (2000). Using equity theory to examine the difference between burnout and depression. *Anxiety Stress and Coping*, 13(3), 247-268.
- Barber, B.K. (1992). Family, personality and adolescent problem behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 54(1), 69-79.
- Bask, M., & Salmela-Aro, K. (2013). Burned out to drop out: Exploring the relationship between-school burnout and school dropout. *European Journal of Psychology of Education*, 28(2), 511-528.
- Belfield, C., & Levin, H. M. (2007). The Education Attainment Gap: Who's Affected, How Much and Why It Matters. Teokessa Belfield, C. & Levin, H. M. (toim.), *The Price We Pay: Economic and Social Consequences of Inadequate Education*. (s. 1-17). Washington, D.C: Brookings Institution Press.
- Boylan, R., & Renzulli, L. (2017). Routes and Reasons Out, Paths Back: The Influence of Push and Pull Reasons for Leaving School on Students' School Reengagement. *Youth & Society*, 49(1), 46-71.

- Chen, D., Drabick, D., & Burgers, D. (2015). A Developmental Perspective on Peer Rejection, Deviant Peer Affiliation, and Conduct Problems Among Youth. *Child psychiatry and human development*, *46*(6), 823-838.
- Colman, I., Murray, J., Abbott, R., Maughan, B., Kuh, D., Croudace, T., & Jones, P. (2009). Outcomes of conduct problems in adolescence: 40year follow-up of national cohort. *BMJ*, *338*(7688), 208-211.
- Daniel, S., Walsh, A., Goldston, D., Arnold E., ym. (2006). Suicidality, School Dropout, and Reading Problems Among Adolescents. *Journal of learning disabilities*, *39*(6), 507-514.
- Davis, L. E., Ajzen, I., Saunder, J., & Williams, T. (2002). The decision of African American students to complete high school: An application of the theory of planned behavior. *Journal of Educational Psychology*, *94*(4), 810-819.
- Derdikman-Eiron, R., Indredavik, M., Bratberg, G., Taraldsen, G., Bakken, I., & Colton, M. (2011). Gender differences in subjective well-being, self-esteem and psychosocial functioning in adolescents with symptoms of anxiety and depression: Findings from the Nord-Trøndelag health study. *Scandinavian Journal of Psychology*, *52*(3), 261-267.
- Dishion, T., Sprackeln, K., Andrews, D., & Patterson, G. (1996). Deviancy training in male adolescent friendships. *Behavior Therapy*. *27*(3), 373-390.
- Dryfoos, J. (1990). *Adolescents at Risk. Prevalence and Prevention*. New York: Oxford University Press.
- Ebeling, H., Hokkanen, T., Tuominen, T., Kataja, H., Henttonen A., & Marttunen, M. (2004). Nuorten käytöshäiriöiden arviointi ja hoito. *Duodecim; lääketieteellinen aikakauskirja*, *120*(1), 33-42.
- Eccles, J., & Roeser, R. (2011). Schools as Developmental Contexts During Adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, *21*(1), 225-241.
- Eicher, V., Staerkle, C., & Clemence, A. (2014). I want to quit education: A longitudinal study of stress and optimism as predictors of school dropout intention. *Journal of Adolescence*, *37*(7), 1021-1030.
- Fall, A-M., & Roberts, G. (2012). High school dropouts: Interactions between social context, self-perceptions, school engagement, and student dropout. *Journal of Adolescence*, *35*(4), 787-798.
- Fekkes, M., Pijpers, F., & Verloove-Vanhorick, S. (2004). Bullying behavior and associations with psychosomatic complaints and depression in victims. *The Journal of Pediatrics*, *144*(1), 17-22.

- Fergusson, D., Horwood, L., Ridder, E., & Beautrais, A. (2005). Subthreshold Depression in Adolescence and Mental Health Outcomes in Adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 62(1), 66-72.
- Fletscher, J. M. (2010). Adolescent Depression and Educational Attainment: Results Using Sibling Fixed Effects. *Health Economics*, 19(7), 855-871.
- Garvik, M., Idsoe, T., & Bru, E. (2014). Depression and School Engagement among Norwegian Upper Secondary Vocational School Students. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(5), 592-608.
- Gasior, K. (2013). OECD: Education at a Glance 2012: OECD Indicators. *Czech Sociological Review*, 49(6), 994-997.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: a research note. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 38(5), 581-586.
- Goodman, R. (2001). Psychometric Properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(11), 1337-1345.
- Greene, B., & DeBacker, T. (2004). Gender and Orientations Toward the Future: Links to Motivation. *Educational Psychology Review*, 16(2), 91-120.
- Hankin, B., Abramson, L., Moffitt, T., Silva, P., McGee, R., & Angell, K. (1998). Development of Depression From Preadolescence to Young Adulthood. *Journal of Abnormal Psychology*, 107(1), 128-140.
- Herman, K., Reinke, W., Parkin, J., Traylor, K., & Agarwal, G. (2009). Childhood depression: Rethinking the role of the school. *Psychology in the Schools*, 46(5), 433-446.
- Hipwell, A., Keenan, K., Kasza, K., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Bean, T. (2008). Reciprocal Influences Between Girls' Conduct Problems and Depression, and Parental Punishment and Warmth: A Six year Prospective Analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36(5), 663-677.
- Hyde, J., Mezulis, A., & Abramson, L. (2008). The ABCs of Depression. *Psychological Review*, 115(2), 291-313.
- Isometsä, E. (2013). Masennushäiriöt. Teoksessa J. Lönnqvist, M. Henriksson, M. Marttunen & T. Partonen (toim.), *Psykiatria*. 9.-10., painos. (s. 154-193). Keuruu: Duodecim.
- Janosz, M., Archmbault, I., Morizot, J., & Pagani, L. (2008). School Engagement Trajectories and Their Differential Predictive Relations to Dropout. *Journal of Social Issues*, 64(1), 21-40.
- Jaycox, L., Stein, B., Paddock, S., Miles, J., Chandra, A., Meredith, L., Tanielian, T., Hickey, S., & Burnam, M. (2009). Impact of Teen Depression on Academic, Social, and Physical Functioning. *Pediatrics*, 124(4), e596-e605.

- Jimerson, S., Egeland, B., Sroufe, L. A., & Carlson, B. (2000). A Prospective Longitudinal Study of High School Dropouts Examining Multiple Predictors Across Development. *Journal of School Psychology, 38*(6), 525-549.
- Järvinen, T., & Vanttaja, M. (2013). Koulupudokkaiden työurat. Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua. *Yhteiskuntapolitiikka, 78*,5.
- Karppinen, K. (2007). Nuorten ongelmat koulutusvalinnoissa ja toiselle asteelle siirryttäessä. Teoksessa S. Alatupa, K. Karppinen, L. Keltikangas-Järvinen & H. Savioja (toim.), *Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta?* Sitran raportteja 75. Helsinki: SITRA.
- Kaur, M., & Kaur, I. (2016). Cyber victimization: Dark side of virtual world. *Indian Journal of Health and Wellbeing, 7*(11), 1067-1070.
- Kiuru, N., Aunola, K., Nurmi, J-E., Leskinen, E., & Salmela-Aro, K. (2008). Peer Group Influence and Selection in Adolescents' School Burnout: A Longitudinal Study. *Merrill-Palmer Quarterly, 54*(1), 23-55.
- Klein, D., Shankman, S., Lewinsohn, P., & Seeley, J. (2009). Subthreshold depressive disorder in adolescents: predictors of escalation to full-syndrome depressive disorders. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, 48*(7), 703-710.
- Klomek, A., Marrocco, F., Kleinman, M., Schonfeld, I., & Gould, M. (2007). Bullying, Depression, and Suicidality in Adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 46*(1), 40-49.
- Lalayants, M., & Prince, J. (2014). Loneliness and Depression or Depression-Related Factors Among Child Welfare-Involved Adolescent Females. *Child & Adolescent Social Work Journal, 32*(2), 167-176.
- Loukas, A., & Robinson, S. (2004). Examining the Moderating Role of Perceived School Climate in Early Adolescent Adjustment. *Journal of Research on Adolescence (Wiley-Blackwell), 14*(2), 209-233.
- Lätsch, A., Raudelfer, D., & Wulff, T. (2016). The Influence of Social Relationships on Conduct Problems in School Context – Does School Engagement Matter? *International Journal of Criminology and Sociology, 5*, 113-122.
- Maslach, C. H., Schaufeli W. P., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology, 52*(1), 537-580.
- Maughan, B., Rowe, R., Messer, J., Goodman, R., & Meltzer, H. (2004). Conduct Disorder and Oppositional Defiant Disorder in a national sample: developmental epidemiology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45*(3), 609-621.

- Maynard, B., Salas-Wright, C., & Vaughn, M. (2015). High School Dropouts in Emerging Adulthood: Substance Use, Mental Health Problems, and Crime. *Community mental health journal*, 51(3), 289-299.
- McCabe, K., Hough, R., Wood, P., & Yeh, M. (2001) Childhood and Adolescent Onset Conduct Disorder: A Test of the Developmental Taxonomy. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 29(4), 305-316.
- Metsämuuronen, J. (2005). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. (3. painos). Jyväskylä: Gummerus.
- Moksnes, U., Løhre, A., Lillefjell, M., Byrne, D., & Haugan, G. (2016). The Association Between School Stress, Life Satisfaction and Depressive Symptoms in Adolescents: Life Satisfaction as a Potential Mediator. *Social Indicators Research*, 125(1), 339-357.
- Murberg, T., & Bru, E. (2004). School-Related Stress and Psychosomatic Symptoms among Norwegian Adolescents. *School Psychology International*, 25(3), 317-332.
- Murberg, T., & Bru, E. (2006). The role of neuroticism and perceived school-related stress in somatic symptoms among students in Norwegian junior high schools. *Journal of Adolescence*, 30(2), 203-212.
- Myllyniemi, S. (2008). Tilasto-osio. Teoksessa M. Autio, K. Eräranta & S. Myllyniemi (toim.), *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot – vuosikirja 2008*. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, STAKES.
- Myrskylä, P. (2011). *Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelijan ulkopuolella*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011.
- Myrskylä, P. (2012). EVA Analyysi No 19: *Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret?* Saantitapa: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>
- Park, S., Lee, M., & Jeon, J. (2017). Factors Affecting Depressive Symptoms among North Korean Adolescent Refugees Residing in South Korea. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(8), 912-922.
- Parker, G., & Brotchie, H. (2010). Gender differences in depression. *International Review of Psychiatry*, 22(5), 429-436.
- Parker, P., & Salmela-Aro, K. (2011). Developmental processes in school burnout: A comparison of major developmental models. *Learning and Individual Differences*, 21(2), 244-248.
- Prinstein, M., (2007). Moderators of Peer Contagion: A Longitudinal Examination of Depression Socialization Between Adolescents and Their Best Friends. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 36(2), 159-170.

- Proctor, C., Linley, P., & Maltby, J. (2009). Youth Life Satisfaction: A Review of the Literature. *Journal of Happiness Studies, 10*(5), 583-630.
- Quiroga, C. V., Janosz, M., Bisset, S., & Morin, A. J. S. (2013). Early adolescent depression symptoms and school dropout: Mediating processes involving self-reported academic competence and achievement. *Journal of Educational Psychology, 105*(2), 552-560.
- Restifo, K., & Bögels, S. (2009). Family processes in the development of youth depression: Translating the evidence to treatment. *Clinical Psychology Review, 29*(4), 294-316.
- Rinne, R., & Järvinen, T. (2011). Dropout and Completion in Upper Secondary Education in Finland. Teoksessa N. Sandberg, S. Lamb, J. Polesel, E. Markussen & R. Teese (toim.), *School Dropout and Completion* (s. 215-232). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Robst, J., & Weinberg, C. (2010). Childhood behavioral problems and dropping out of school. *Eastern Economic Journal, 36*(4), 523-538.
- Rouse, C. E. (2007). Consequences for Labor Market. Teoksessa: C. Belfield & H. M. Levin (toim.), *The Price We Pay: Economic and Social Consequences of Inadequate Education*. (s. 99-124), Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Rumberger, R. W. (1987). High School Dropouts: A Review of Issues and Evidence. *Review of Educational Research, 57*(2), 101-121.
- Rumberger, R. W. (2011). *Dropping Out: Why Students Drop Out of High School and What Can Be Done about It*. Harvard University Press.
- Sagatun, Å., Heyerdahl, S., Wentzel-Larsen, T., & Lien, L. (2014). Mental health problems in the 10th grade and non-completion of upper secondary school: the mediating role of grades in a population-based longitudinal study. *BMC Public Health, 14*(1), 16.
- Salmela-Aro, K. (2016). Dark and bright sides of thriving – school burnout and engagement in the Finnish context. *European Journal of Developmental Psychology, 14*(3), 1-13.
- Salmela-Aro, K., Kiuru, N., Leskinen, E., & Nurmi, J.-E. (2009). School-burnout inventory (SBI): Reliability and validity. *European Journal of Psychological Assessment, 25*(1), 48–57.
- Salmela-Aro, K., Kiuru, N., & Nurmi, J. -E. (2008). The role of educational track in adolescents' school burnout: A longitudinal study. *British Journal of Educational Psychology, 78*(4), 663–689.
- Salmela-Aro, K., Kiuru, N., Pietikäinen, M., & Jokela, J. (2008). Does school matter? The role of school context in adolescents' school-related burnout. *European Psychologist, 13*(1), 12-23.
- Salmela-Aro, K., Muotka, J., Alho, K., Hakkarainen, K., & Lonka, K. (2016). School burnout and engagement profiles among digital natives in Finland: a person-oriented approach. *European Journal of Developmental Psychology, 13*(6), 704-718.

- Salmela-Aro, K., & Näätänen, P. (2005). *Nuorten koulu-uupumusmittari BBI-10*. Helsinki: Edita.
- Salmela-Aro, K., Savolainen, H., & Holopainen, L. (2009). Depressive symptoms and school burnout during adolescence: evidence from two cross-lagged longitudinal studies. *Journal of youth and adolescence*, 38(10), 1316-1327.
- Salmela-Aro, K., & Tynkkynen, L. (2012). Gendered pathways in school burnout among adolescents. *Journal of Adolescence*, 35(4), 929-939.
- Salmela-Aro, K., Tynkkynen, L., & Vuori, J. (2011). Parents' work burnout and adolescents' school burnout: Are they shared? *European Journal of Developmental Psychology*, 8(2), 215-227.
- Salokangas, R., Stengård, E., & Poutanen, O. (1994). DEPS – uusi väline depression seulontaan. *Duodecim*, 110(12), 1141.
- Sandier, M. E. (2000). Career Decision-Making Self-Efficacy, Perceived Stress, and an Integrated Model of Student Persistence: A Structural Model of Finances, Attitudes, Behavior, and Career Development. *Research in Higher Education*, 41(5), 537-580.
- Schaufeli, W., Martínez, I., Pinto, A., Salanova, M., & Bakker, A. (2002). Burnout and Engagement in University Students. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(5), 464-481.
- Schoon, I., & Silbereisen, R. K. (2009). Conceptualising School-to-Work Transitions in Context. Teoksessa Schoon, I., & Silbereisen, R. K. (toim.), *Transitions from school to work: Globalization, individualization and patterns of diversity*. (s. 3-29). New York: Cambridge University Press.
- Shortt, A. L., & Spence, S. H. (2006). Risk and protective factors for depression in youth. *Behaviour Change*, 23(1), 1-30.
- Simons-Morton, B., Crump, A., Haynie, D., & Saylor, K. (1999). Student-school bonding and adolescent problem behavior. *Health education research*, 14(1), 99-107.
- Sourander, A., & Aronen, E. (2013). Lastenpsykiatria. Teoksessa J. Lönnqvist, M. Henriksson, M. Marttunen & T. Partonen (toim.), *Psykiatria*. 9.-10., painos. (s. 520-561). Keuruu: Duodecim.
- Stevens, E., & Prinstein, M. (2005). Peer Contagion of Depressogenic Attributional Styles Among Adolescents: A Longitudinal Study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33(1), 25-37.
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2015): Koulutuksen keskeyttäminen, Liitetaulukko 1. Lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, ammattikorkeakoulukoulutuksessa ja yliopistokoulutuksessa keskeyttäminen lukuvuosina 2000/2001–2014/2015, %. [verkkójulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.2.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/kkesk/2015/kkesk_2015_2017-03-17_tau_001_fi.html.

- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2016): Koulutukseen hakeutuminen, Liitetaulukko 1. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin 2000 - 2016. [verkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.2.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/khak/2016/khak_2016_2017-12-13_tau_001_fi.html
- Svedin, C., & Priebe, G. (2008). The Strengths and Difficulties Questionnaire as a screening instrument in a community sample of high school seniors in Sweden. *Nordic Journal of Psychiatry*, 62(3), 225-232.
- Thapar, A., Thapar, A. K., Collishaw, S., & Pine, D. (2012). Depression in adolescence. *The Lancet*, 379(9820), 1056-1067.
- Tuominen-Soini, H., & Salmela-Aro, K. (2014). Schoolwork engagement and burnout among Finnish high school students and young adults: profiles, progressions, and educational outcomes. *Developmental psychology*, 50(3), 649-662.
- Vanttaja, M., & Järvinen, T. (2006). The young outsiders: the later life courses of 'drop-out youths'. *International journal of lifelong education*, 25(2), 173-184.
- Vasalampi, K. Salmela-Aro, K., & Nurmi, J-E. (2009). Adolescents' self-concordance, school engagement, and burnout predict their educational trajectories. *European Psychologist*, 14(4), 332-341.
- Walburg, V. (2014). Burnout among high school students: A literature review. *Children and Youth Services Review*, 42, 28-33.